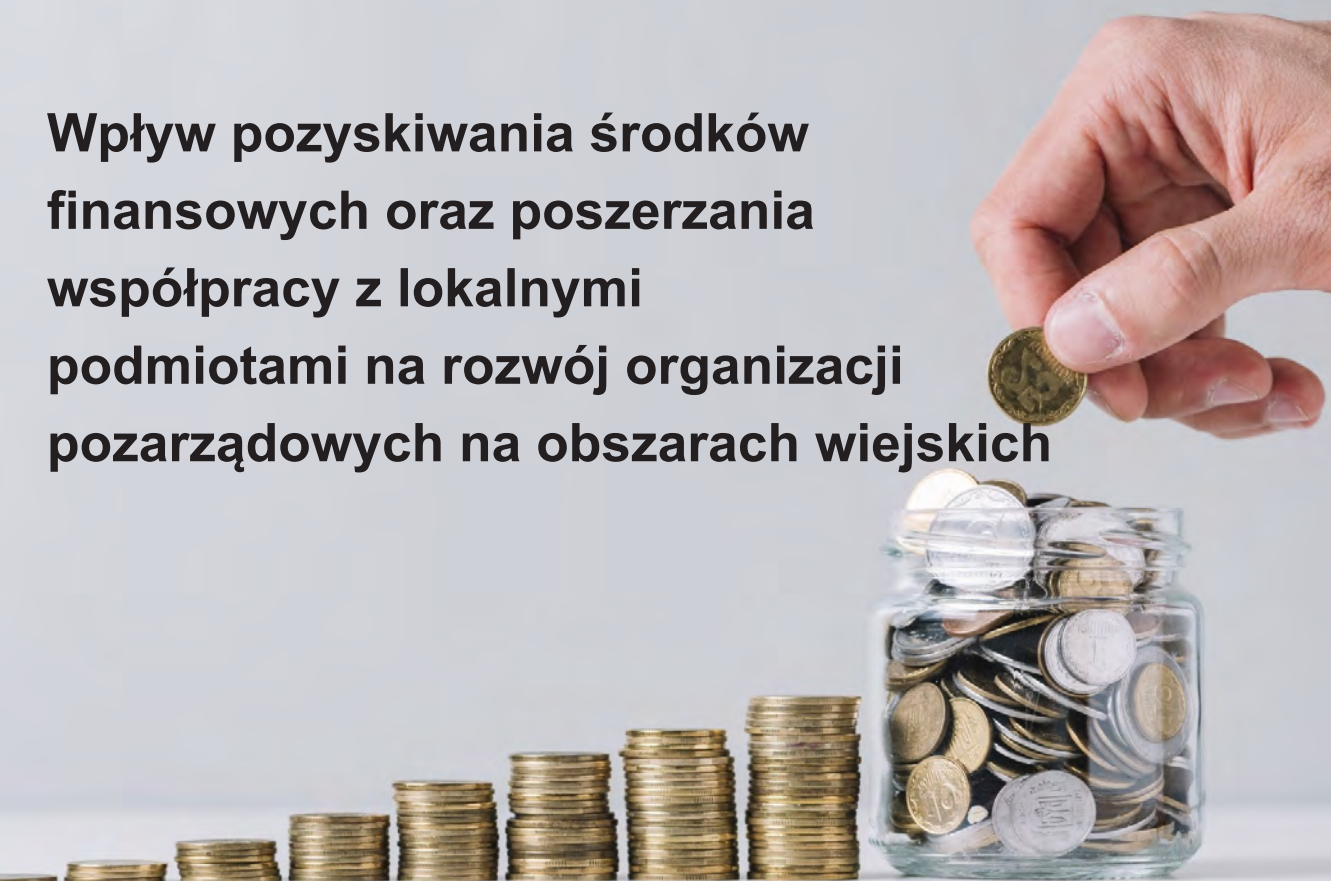




„Europejski Fundusz Rolny na rzecz Rozwoju Obszarów Wiejskich: Europa inwestująca w obszary wiejskie”
Instytucja Zarządzająca Programem Rozwoju Obszarów Wiejskich na lata 2014–2020 – Minister Rolnictwa i Rozwoju Wsi
Publikacja opracowana przez Małopolskie Stowarzyszenie Doradztwa Rolniczego.
Operacja współfinansowana ze środków Unii Europejskiej w ramach Schematu II Pomocy Technicznej
"Krajowa Sieć Obszarów Wiejskich" Programu Rozwoju Obszarów Wiejskich na lata 2014–2020.

Wpływ pozyskiwania środków finansowych oraz poszerzania współpracy z lokalnymi podmiotami na rozwój organizacji pozarządowych na obszarach wiejskich



Opracowano na podstawie materiałów przysłanych przez NGO oraz pochodzących z Internetu.

Wydawca:

Małopolskie Stowarzyszenie Doradztwa Rolniczego
ul. Czysta 21, 31-121 Kraków
www.msdr.edu.pl

Publikacja bezpłatna przygotowana w ramach operacji pn. „Wpływ pozyskiwania środków finansowych oraz poszerzania współpracy z lokalnymi podmiotami na rozwój organizacji pozarządowych na obszarach wiejskich” w ramach Planu Operacyjnego Krajowej Sieci Obszarów Wiejskich na lata 2018–2019.

Nakład 75 egz.

Kraków 2019



Odwiedź portal KSOW – **www.ksow.pl**

Zostań Partnerem Krajowej Sieci Obszarów Wiejskich

Lokalna Grupa Działania Hoga Kusten, Szwecja

Obszar LGD Höga Kusten obejmuje 4 gminy położone w środkowej części Szwecji, zwanej Wysokim Wybrzeżem (High Coast) i zamieszkuje je 118 tys. mieszkańców. Jest ona stowarzyszeniem non-profit które działa na rzecz rozwoju obszarów wiejskich, zrzesza 16 partnerów publicznych, prywatnych i non-profit oraz wspiera projekty do wysokości 90% kosztów kwalifikowanych. LGD Hoga Kusten Wysokiego Wybrzeża współpracuje i jest finansowana przez gminy Wysokiego Wybrzeża, Radę Hrabstwa, Federację Sportu Västernorrland, Federację Turystyki Wysokiego Wybrzeża i Unię Europejską. Grupa wdraża strategię trzyfunduszową (EFRR, EFS, EFRROW) z budżetem ok. 4 mln. €. W strategii LGD zostały przyjęte dwa cele:

1. rozszerzony rynek pracy – tworzony dzięki kreatywności i innowacyjności,
2. atrakcyjne miejsca do życia i odwiedzin – tworzone dzięki rozwojowi lokalnemu, który opiera się na mocnych stronach tego obszaru i upowszechnianiu nowych sposobów myślenia i współpracy.

Grupa ta dotychczas sfinansowała 30 różnych projektów, które dotyczyły m.in. prowadzenia mikrofunduszu dla nowopowstałych przedsiębiorstw, uruchomienia Internetu szerokopasmowego. LGD jest również obecnie w trakcie opracowania „Wstępnego planu”- (Prestudies) – strategicznego dokumentu wskazującego na 13 kierunków rozwoju miejscowości objętych LSR, na nowy okres budżetowy. Jest to szczególnego rodzaju dokument, który opracowywany jest przez pracowników LGD z dużym zaangażowaniem społeczności lokalnej i wdrażany będzie, tak jak poprzednia strategia, przez społeczność lokalną przy wsparciu grupy. Należy przy tym podkreślić, że LGD udziela społeczności lokalnej nie tylko wsparcia finansowego, ale również merytorycznego zarówno związanego z przygotowaniem wniosków dofinansowanych z programu Lider jak i innych źródeł zewnętrznych.

Stowarzyszeniem Föreningen Noramacken – partner LGD, przygotowując 10 lat temu pierwszy taki dokument strategiczny dla jednej z gmin objętych aktualną LSR uznała, że powinny być tam realizowane inwestycje ułatwiające życie jej mieszkańcom – zaspokajające podstawowe potrzeby. W ten sposób pierwszą inwestycją była budowa stacji paliw, kolejną budowa pawilonu handlowego oraz parkingu przy nim. Co ciekawe wszystkie te inwestycje zrealizowane zostały na gruntach należących do stowarzyszenia, które zbudowane obiekty wydierzało lokalnym przedsiębiorcom. Zyski z dzierżawy organizacja ta w kolejnych latach przeznacza na wkład własny przy realizacji kolejnych inwestycji. LGD, aby zapobiec

starzeniu się społeczeństwa przyjęła za cel w najnowszym „Prestudies” budowę osiedla domków dla rodzin chcących się osiedlić na jej obszarze. Jest to działanie komplementarne z projektem własnym pt. Landsbyggare, co można przetłumaczyć jako „Wiejscy budowniczo wiejskiego kraju”. Projekt ten został uznany przez Komisję Europejską jako przykład dobrej praktyki. LGD w ramach projektu prowadzi kampanię promującą swój obszar jako miejsce w którym warto mieszkać i żyć, ponieważ są tam dobre warunki do prowadzenia własnej działalności gospodarczej w różnych dziedzinach, na dobrym poziomie jest edukacja, oraz tętni tam życie społeczno-kulturalne. Kampanię promocyjną uzupełniają w projekcie inne działania LGD, podczas których osoba osiedlająca się otrzymuje wsparcie przy zakładaniu działalności gospodarczej, ubieganiu się o pożyczkę na start itp. Kolejnym elementem projektu jest budowanie sieci firm, założonych przez nowo przybyłych mieszkańców, którzy poprzez uczestniczenie w niej wzajemnie wspierają ich rozwój. LGD, corocznie w ramach organizowanego konkursu, przyznaje nagrodę dla przedsiębiorcy, którego wkład w rozwój społeczności zostanie uznany za największy. Co ważne nowi mieszkańcy uczestniczą w kampanii promocyjnej LGD (link do filmu promującego obszar LGD jako miejsce, w którym warto żyć <https://vimeo.com/252874303>). O otwartości LGD na nowych mieszkańców świadczy również fakt, że obecnie dyrektorem grupy jest Maaïke Smit, która trzy lata temu sprowadziła się do Höga Kusten z Holandii.

Ważną postacią związaną z grupą jest Hans Erik Näslund, poprzedni Prezes LGD Höga Kusten, który od dzieciństwa zaangażowany był w działalność Stowarzyszenia Docksta BTK prowadzącego klub tenisowy, założony wspólnie z przyjaciółmi. Klub tenisowy oprócz swojego głównego celu przez cały okres angażował się w przedsięwzięcia związane z rozwiązywaniem problemów społeczności lokalnej. Jednym z pierwszych było stworzenie produktu turystycznego związanego ze wspinaniem się na szczyt pobliskiej góry. Produkt z czasem nieodpłatnie został przekazany prywatnemu przedsiębiorcy, który dalej z powodzeniem go rozwija. Stowarzyszenie to zaangażowane było również w ratowanie bankrutującego przedsiębiorstwa obuwniczego. Klub sportowy w tym celu mocno zaangażował się w zachęcanie mieszkańców gminy w zakup akcji upadającej firmy. Podjęte w tym kierunku działania zakończyły się sukcesem, a firma ta jest obecnie jednym z głównych pracodawców w gminie. W ramach swojej działalności stowarzyszenie uruchomiło pole kempingowe, które następnie oddało prywatnemu przedsiębiorcy w dzierżawę. Stowarzyszenie to, pomimo niewielkiego wsparcia otrzymanego w ramach podejścia Leader, jest bardzo dobrym przykładem jak znaczący wpływ na rozwój społeczności lokalnej mają organizacje wiejskie w Szwecji.

LGD Hoga Kustem jest mocno zaangażowana w organizację imprez promocyjnych, szkoleń, konferencji i warsztatów. Corocznie organizowane są Dni budownictwa wiejskiego (dosłownie - Dni Krajobrazu), Dzień rolników, Dzień przedsiębiorców, Dzień wsi itp.

Poniżej przytaczamy interesujący i inspirujący program Dnia wiejskiego z 20.06.2017r. realizowany w godz.10:00 – 20:00 w miejscowości Docksta.

Zaproszenie zostało skierowane do rolników, przedsiębiorców i stowarzyszeń z obszaru LGD w którym oznajmiono, że uczestnictwo w towarzystwie liderów wiejskich i wspaniących wykładowców – trenerów biznesu, przy wspaniącej kolacji, będzie inspiracją do dalszego wspólnego rozwijania biznesu . Koszt uczestnictwa od 1 osoby w zależności od terminu zgłoszenia: 80,00zł lub 160,00 zł. Liczba miejsc ograniczona do 50 osób.

Ramowy Program:

Temat: INSPIRACJA

Wykład: Aaron Axelsson „Możliwości digitalizacji na wsi” oraz Nils Grundberg „Marketing cyfrowy - konkretne wskazówki dotyczące tworzenia wzrostu”

Temat: INNOWACJE

Po południu uczestnicy dzielą się na dwie grupy, z których jedna uczestniczy w warsztatach Think Tank, a druga ma okazję porozmawiać z trenerami biznesu, a po upływie 2 godz. lekcyjnych grupy zamieniają się rolami.

Wprowadzenie, Warsztaty rozwojowe: Wybrzeże Liderów „Jak tworzyć dochodowe partnerstwa”.

Grupa 1 - Think Tank (jak prowadzić działalność gospodarczą za pośrednictwem innych przedsiębiorców). Grupa 2 - Open Office (coaching ekspercki).

Otwarty panel: Wspólna dyskusja o tym, co pojawiło się nowego w grupach dyskusyjnych w ramach przeprowadzonych warsztatów.

Temat: SIEĆ - budowanie sieci powiązań.

Jak pracować w Think Tank i jak korzystać z Open Office:

THINK TANK

W Think Tank masz wreszcie szansę na wyostrzenie i ulepszenie swojej działalności poprzez innych przedsiębiorców, którzy zadają pytania i wskazówki, jak możesz się rozwijać, aby być jeszcze lepszym. W Think Tank będziesz kilkoma

firmami, które wymyślają pomysły i omawiają wyzwania, które mogą dostarczyć sugestii ulepszeń. Skorzystaj z okazji, aby rozwinąć swój biznes, uzyskując pytania, których nigdy nie zadasz sobie.

OPEN OFFICE

Dzięki duetowi trenerów - ekspertów „Open Office”(Otwarte biuro) masz wyjątkową okazję do przeglądu pomysłów biznesowych i wyzwań dzięki ich doświadczeniom z różnych dziedzin. Rozwijaj swoją firmę lub ulepsz swój pomysł, rezerwując 20 minut doradztwa na każdą okazję! W biurze będą eksperci z wiedzą i doświadczeniem w dziedzinie marketingu, rozwoju biznesu, finansowania, organizacji i digitalizacji.

Stowarzyszenie „Zielony Krzyż”, Ukraina

Stowarzyszenie "Zielony Krzyż" - niezależna organizacja pozarządowa, która powstała w roku 1994, a została zarejestrowana w marcu roku 1995. Stowarzyszenie od lat współpracuje z instytucjami z Polski, realizując projekty przede wszystkim z zakresu turystyki dla osób niepełnosprawnych na obszarach wiejskich. Stowarzyszenie realizuje projekty m.in. z Erasmus +, wspiera szeroko pojęty rozwój kultury oraz przedsiębiorczości wsi, miasta, regionu i państwa, jak również proces integracji Ukrainy z Europą.

Na czele Stowarzyszenia stoi Zgromadzenie Członków Stowarzyszenia, które odbywa się co najmniej raz na dwa lata. W okresie czasu pomiędzy zgromadzeniami decyzje podejmuje rada, na czele której stoi Przewodniczący Stowarzyszenia.

Podstawowym celem Towarzystwa jest wychowanie osób na godnych obywateli własnego kraju, zainteresowanych i dbających o jego dobro, poprzez włączenie ich do działań praktycznych w dziedzinach:

- ekologii, turystyki i ekoturystyki;
- poznania i zachowania pamiątek historii i kultury;
- rozwoju organizacji młodzieżowych;
- integracji osób niepełnosprawnych we wszystkich dziedzinach życia społecznego;
- działalności ekspedycyjnej;
- rozwoju demokracji, samorządu lokalnego etc.

Programy i projekty:

- Praca z wolontariuszami;
- Przygotowanie i przeprowadzenie cyklu spotkań „Ekodekada” przy współudziale organizacji pozarządowych z innych państw;
- Organizacja letnich obozów ekologicznych dla dzieci m. in. Polsko-ukraińskich;
- Program «Kobieta i ekologia»;
- Program «Edukacja ekologiczna i społeczna integracja niepełnosprawnych dzieci»;
- Program «Stały zorientowany ekologicznie rozwój terytoriów»;
- Program «Ekologiczne problemy centrów prastarych miast»;
- Program dotyczący turystyki i komunikacji alternatywnej dla osób niepełnosprawnych;
- Program młodzieżowych wymian ukraińsko-polsko-niemieckich.

Zrealizowane projekty:

- Przesady i stereotypy w naszym życiu, 2004, Program Młodzież Unii Europejskiej;
- Jedność w różnorodności, 2005 Suceava, Rumunia, Program Młodzież Unii Europejskiej ;
- Aktywny wypoczynek i turystyka osób niepełnosprawnych w praktyce, 2005, Fundacja „Odrodzenia”;
- Do europejskiej kultury ekologicznej, 2005 Coutances, Francja, Program Młodzież Unii Europejskiej;
- Rola opiekunów w międzynarodowych programach młodzieżowych, 2005, Pavlov Posad, Rosja, Program Młodzież Unii Europejskiej;
- Stwórzmy tęczę, 2005, Wrocław, Polska, Program Młodzież Unii Europejskiej;
- Wschód-Zachód – międzynarodowe społeczeństwo obywatelskie, 2005, gmina Wrocław;
- Partnerstwo ponad granicami, 2005, Euroregion Karpaty;
- Zagwarantowanie prawa do aktywnego wypoczynku dla niepełnosprawnych na Ukrainie, 2005-2006, UCAN;
- Centrum informacji turystycznej dla osób niepełnosprawnych; 2006, Fundacja Karpacka;

- "Transgraniczny ośrodek współpracy kulturalno-turystycznej" we współpracy z Towarzystwem Integracyjnym "Magnum Bonum", 2006, Interreg III A NEB/PL/LUB/1.3/05/464;
- Zazielenienie terytorium wsi Sokilniki, rejon Pustomyty, obwód Lwowski, 2007, Państwowy Zarząd Ochrony Środowiska w obwodzie Lwowskim;
- Zazielenienie przedszkoli i szkół specjalnych dla dzieci niewidomych i niepełnosprawnych, 2007, Toyota – Ukraina;
- Ochrona środowiska przez młodzież, 2007, Stapanawan, Armenia, Program Młodzież Unii Europejskiej;
- «Integracja i współpraca transgraniczna w zakresie kultury, turystyki i sportu », numer projektu IG-2004/PL-UB/2.06/2.1/U-43/07, 2007-2008 INTERREG IIIA/TACIS CBC;
- Wolontariusz dla Towarzystwa, 2008, Program „Młodzież w działaniu”;
- Aktywność bez barier, 2008, Towarzystwo “Magnum Bomum”, Program „Młodzież w działaniu”;
- Kultura zbliża nas, 2008, Polskie Towarzystwo Głuchych;
- Świat wokół Ciebie, VBF Krona, 2008-2009;
- Paleta możliwości, 2008-2009, Program „Młodzież w działaniu”;
- Niewidoma młodzież we Lwowie, 2008-2009, Program „Młodzież w działaniu”, Polskie Towarzystwo Głuchych;
- Każdy ma prawo do pracy: Partnerstwo dla polepszenia możliwości znalezienia zajęcia dla młodzieży ze szczególnymi potrzebami, 2009-2010, regionalny partner Fundacji Europa Wschodnia;
- Stworzenie modelu uzgadniania interesów obywateli dużego miasta oraz otaczającego go rejonu wiejskiego, 2009-2010, UNITER;
- Główne przyczyny zanikania i degradacji lasów na Ukrainie, 2009, Globalna Leśna Koalicja (Global Forest Coalition);
- Żyjemy we Lwowie, 2009-2010, Program „Młodzież w działaniu”, Polskie Towarzystwo Niewidomych;
- Studiujemy razem (Trening dla kierowników międzynarodowych wymian młodzieżowych) 2009-2010, Polsko-Niemiecka Współpraca Młodzieży (PNWM).

Let's connect through outdoor games! to nazwa projektu realizowanego w ramach programu Erasmus + na Ukrainie. W ramach projektu zorganizowany został rafting w Dniestrze, także dla osób niepełnosprawnych. Projekt został zrealizowany przez Fundację Bezpieczna Przystań we współpracy z Lwowskim Zielonym Krzyżem.

Dzięki uczestnictwu w imprezach grupowych i dyskusjach projekt pozwolił na lepsze zrozumienie, świadomość i empatię pełnosprawnych młodych ludzi w odniesieniu do sytuacji młodych osób niepełnosprawnych. Udział w projekcie był również okazją do wymiany dobrych praktyk i doświadczeń w zakresie angażowania młodych osób niepełnosprawnych. Uczestnicy projektu poszerzyli zakres metod stosowanych w edukacji pozaformalnej w pracy z młodymi ludźmi niepełnosprawnymi.

Przedsiębiorczość w dziedzinie turystyki wiejskiej dla młodzieży niepełnosprawnej Zielony Krzyż, wraz z międzynarodowymi partnerami z Polski, Łotwy, Gruzji, Mołdawii i Portugalii, realizuje projekt pt. Przedsiębiorczość w turystyce wiejskiej dla młodzieży niepełnosprawnej realizowany w ramach programu Unii Europejskiej: Erasmus+ „Budowanie potencjału w dziedzinie młodzieży - Partnerstwo Wschodnie - Partnerstwo na rzecz przedsiębiorczości”.

Termin realizacji projektu: 15.10.2017 r. - 16.10.2019.

Cel projektu: Projekt ma na celu przyciągnięcie młodych ludzi z obszarów wiejskich, zwłaszcza młodych osób niepełnosprawnych, do przedsiębiorczości poprzez opracowanie koncepcji zrównoważonej turystyki wiejskiej. Szereg działań w ramach projektu (szkolenia, wymiany młodzieży, rozwój portalu internetowego, publikacje) zwiększy zdolność liderów młodzieżowych do angażowania młodych ludzi (w ich miejscu zamieszkania) do aktywnego uczestnictwa w życiu publicznym i zwiększania ich możliwości.

Grupa docelowa: młodzież i młodzież wiejska z krajów partnerskich zainteresowanych realizacją projektu.

W ramach projektu powstał przewodnik „Podstawy gościnności i opieki nad osobami niepełnosprawnymi w turystyce wiejskiej”, przetłumaczony na sześć języków krajów partnerskich.

Prowadzone były szkolenia trenerów młodzieży poprzez serię szkoleń na temat dostępności w turystyce wiejskiej na szczeblu lokalnym; przygotowanie młodych osób niepełnosprawnych do rozpoczęcia własnej działalności gospodarczej w sektorze turystyki wiejskiej; nawiązywanie bliskich relacji między uczestnikami projektu

i rozpowszechnianie odpowiednich materiałów informacyjnych do instytucji edukacyjnych, które szkolą studentów w turystyce wiejskiej, biznesie restauracyjnym i innych sektorach usług; prowadzenie kampanii reklamowych i promocyjnych w celu zachęcenia młodzieży niepełnosprawnej do udziału w sektorze turystyki wiejskiej.

Börzsöny-Duna-Ipoly Vidékfejlesztési Egyesület, Węgry

Stowarzyszenie ma siedzibę w Szob, 70 km na północ od Budapesztu. Głównym celem stowarzyszenia jest rozwój obszarów wiejskich. Stowarzyszenie Rozwoju Obszarów Wiejskich Börzsöny-Duna-Ipoly koordynuje program LEADER i inne programy rozwoju obszarów wiejskich w 17 osadach od Bernecebaráti (małej wioski w pobliżu granicy słowackiej) do Verőce. Zadaszony obszar graniczy z dwiema rzekami Dunaj i Ipoly, granicą ze Słowacją i górą Börzsöny. Trzy czwarte obszaru jest zalesione i jest częścią Parku Narodowego Duna-Ipoly.

Stowarzyszenie jest jedną z najbardziej aktywnych organizacji na tym obszarze. Pomagamy lokalnym wydziałom, przedsiębiorcom, rolnikom, instytucjom realizować ich projekty poprzez doradztwo i aplikacje. Zorganizowaliśmy lokalne rynki (Földi Kincsek Vására, Szobi Termelői Piac), korzystając z bliskości granicy ze Słowacją i zapraszając lokalnych rolników i lokalnych producentów po drugiej stronie granicy. Organizujemy konferencje i szkolenia dotyczące krótkich łańcuchów dostaw żywności (łańcuch dostaw żywności można zdefiniować jako krótki, gdy między producentem a konsumentem jest tylko jeden lub brak pośrednika). Organizujemy zakupy społecznościowe (Börzsönyi Ínyenc Kosár), co obejmuje producentów i klientów z obszaru objętego ochroną.

Zorganizowaliśmy cykl warsztatów i konferencji na temat krótkiego łańcucha żywnościowego, lokalnej produkcji i ochrony środowiska. Podczas praktycznych warsztatów uczestnicy mieli okazję dowiedzieć się, jak tworzyć różne rodzaje lokalnych produktów, takich jak chleb, makaron, ser, zdrowe przekąski. Organizujemy również zwiedzanie gospodarstwa dla lokalnych szkół i uniwersytetów, gdzie uczniowie mają okazję zobaczyć i doświadczyć w prawdziwym życiu, co dzieje się w gospodarstwie. Byliśmy partnerami w międzynarodowym projekcie (wspólnie z Bułgarią, Macedonią i Francją), gdy stworzyliśmy narzędzie dla animatorów. Celem projektu jest przeszkolenie trenerów animatorów, którzy będą mieli doświadczenie w oszczędzaniu żywności i będą mogli szkolić lokalnych producentów, którzy mogą poprawić swoją obsługę, organizując warsztaty dla klientów. Stworzyliśmy zeszyt dla dzieci na temat ochrony środowiska, zrównoważonego rozwoju i energii odnawialnej.

Doświadczenie Stowarzyszenia

Stowarzyszenie Rozwoju Obszarów Wiejskich Börzsöny-Danube-Ipoly jest zaangażowane w rozwój regionu. W okresie 2007–2013 starało się zaradzić zidentyfikowanym problemom z wystarczającą wiedzą fachową, aby przyczynić się do złagodzenia „słabości” regionu. Kilka udanych projektów pomogło przezwyciężyć te trudności, ponieważ region, głównie ze względu na swoje położenie geograficzne, charakteryzuje się brakiem ośrodków o znacznym potencjale gospodarczym, niekorzystnymi trendami demograficznymi, znaczną koncentracją grup w niekorzystnej sytuacji, a także brakiem działalności przedsiębiorczej. LGD próbowała rozwiązać te negatywne tendencje z odpowiednią świadomością od samego początku. Oczywiście podejście do rozwoju regionu nie tylko skupia się na niekorzystnych i negatywnych tendencjach, ale także skupia się na pozytywach, mocnych stronach i wartościach, które stanowią wewnętrzne zasoby regionu, ale w wielu przypadkach można poprawić skuteczność ich eksploatacji i intensywność rozwoju na ich podstawie. W świetle powyższych procesów, a także zmian w podejściu terytorialnym Unii Europejskiej, oczywiste jest, że konieczne jest opracowanie ukierunkowanej strategii, przy użyciu bardziej świadomych dostępnych zasobów, co może wywołać procesy, które mogą złagodzić i spowolnić negatywne tendencje w regionie. Strategia na lata 2007–2013 raczej nie zareaguje na zmieniające się procesy, dlatego niezbędne jest opracowanie nowego podejścia i nowego podejścia do rozwoju lokalnego na następny cykl siedmioletni.

Cele, które mają zostać osiągnięte: Celem lokalnej strategii rozwoju na okres programowania 2014–2020 jest określenie celów do osiągnięcia, które umożliwią wykorzystanie funduszy UE w ramach strategii „Europa 2020”, zgodnie z celami określonymi w EFRROW i węgierskim Programem Rozwoju Obszarów Wiejskich oraz w celach LEADER. LEADER umożliwił swoim lokalnym partnerom wykorzystanie prawie 1,2 miliarda dolarów zasobów rozwojowych na podstawie ugruntowanej, dobrze zorganizowanej, udanej lokalnej strategii rozwoju obszarów wiejskich na okres programowania 2007-2013. W okresie 2014-2020 przepisy krajowe pozwolą na wykorzystanie planowanych zasobów rozwojowych na obszarze działania - 17 osiedli - dla 24 411 mieszkańców - 346408 515. Naszym celem jest dostarczenie innowacyjnych, unikalnych rozwiązań i lokalnych partnerów, pomimo niskiej dostępnej alokacji zasobów, w celu uzupełnienia rozwoju obszaru z innych źródeł. Decydowanie o klasyfikacji okręgów beneficjentów. Uważamy, że inne przetargi LGD są bardzo ograniczone, trudno nam uzyskać dostęp lokalnych podmiotów, ponieważ region Central Hungary, ze względu na rozwój Budapesztu, nie ma wielu możliwości rozwoju. byłby regionem autonomicznym i nie pozostałby z powodu proporcji PKB.

DOBRE PRAKTYKI 2007-2013

W ciągu ostatnich 7 lat pracowaliśmy nad tym, aby mieszkańcy z obszaru stowarzyszenia mogli korzystać z funduszy Unii Europejskiej. Zamiast początkowego finansowania rozwoju w wysokości 670 milionów HUF, udało nam się zwiększyć go do prawie 1,2 miliarda HUF, co oznacza 50000 HUF na mieszkańca. Cele, cele i powiązane środki, finansowany przez EFRROW. W szczególności rozwój lokalnych produktów i usług, który był najpopularniejszym celem. Takie zmiany obejmowały modernizację gospodarstw, sklepy, remont ABC, zakwaterowanie w wiosce, produkcję owoców, sprzęt do suszenia, modernizację pszczelarstwa, zakładanie domowej wytwórni dżemów, zakładanie przetwórni owoców itp. Ponadto lokalnej społeczności udzielono znacznego wsparcia: aplikacje dla rozwoju infrastruktury dla sportu i rekreacji, jak również dla ochrony bezpieczeństwa publicznego i mienia. Zmiany te obejmowały rozwój hal sportowych, terenów sportowych, remontów domów jachtowych, rozwoju wyposażenia klubów sportowych, rozwoju jeździectwa, parków rekreacyjnych, a w przypadku tych ostatnich - instalacji systemów CCTV, rozwoju sprzętu ochrony cywilnej i poprawy jakości życia. Najpopularniejszymi z nich były place zabaw w kilku osadach regionu, ale zmiany obejmowały rozwój ogrodu klasztornego, remont kościoła, rodzinną opiekę dzienną lub parking cmentarny. Na osi LEADER jest również mniej projektów mających na celu wzmocnienie współpracy (np. Wydarzenia cywilne), działania w zakresie usług socjalnych (np. Utworzenie zdalnego systemu monitorowania), projekty związane ze studiami i szkoleniami były mniej popularne.

Wykonaliśmy wiele zadań wolontariackich, pokazaliśmy węgierskim partnerom i zagranicznym gościom, że lewy brzeg Zakola Dunaju jest wspaniały, a nasze małe osiedla wzdłuż Ipoly są klejnotami. Odbiliśmy fora, spotkania, wydarzenia, otwarte spotkania ogólne, wykorzystaliśmy wszystkie media i portale społecznościowe, aby dotrzeć do ludzi. Hungaroring Festival itp.) Oraz międzynarodowe stosunki (fińsko-estońsko-rumuńsko-słowacko-węgierskie) mające na celu utrzymanie młodych ludzi na wsi i pomoc młodym rodzinom.

Nasze koszty operacyjne charakteryzowały się dobrym zarządzaniem i uruchomiliśmy przetargi ze szkodą dla naszych kosztów operacyjnych. W 2011 i 2011 roku rozpoczęliśmy konkurs rysunkowy na rozwój suchych dzieci na wsi. W 2011 r. szukaliśmy najczystszych portów „bez pieniędzy” ze wszystkich osiedli, na wzór Domu Czystej Stoczni. W 2011 r. zorganizowaliśmy serię programów edukacyjnych z Rex Dog Home dla uczniów w okolicy pod tytułem „Animal Intelligence”.

Przyjeliśmy delegacje zagraniczne na nasz obszar. Uważamy te wizyty za ważne, ponieważ program wizyt na miejscu zapewni możliwości bardziej bezpośredniego dialogu i nawiązywania kontaktów. W szkołach okręgowych zorganizowaliśmy dyskusje z nauczycielami ochrony przyrody w Parku Narodowym Dunaj-Ipoly na temat znaczenia przyrody i ochrony środowiska.

Coraz więcej lokalnych rynków otwiera się w naszym stowarzyszeniu, uznając potrzebę wspierania lokalnego rynku produktów.

Wzbogaciliśmy nasze osiedla o nasze własne zwycięskie aplikacje, czy to terminale z ekranem dotykowym dla turystów, które można znaleźć w prawie każdej miejscowości, czy też nasz lokalny, międzynarodowy rynek producentów został otwarty jako przewoźnik flagowy w Letkés, który jest jedyną naszą międzynarodową współpracą. Duży nacisk położyliśmy również na modernizację i rozbudowę bazy noclegowej, ponieważ wszystkie one mogą odgrywać ważną rolę w ochronie miejsc pracy. Ogólnie rzecz biorąc, cele określone w LSR na lata 2007-2013 zostały dostosowane do celów i środków finansowanych przez EFRROW. Aplikacje pozwoliły aplikantom na spełnienie wymagań, które złożyli, możemy również powiedzieć, że jesteśmy dumni z osiągniętych wyników!

Małopolskie Stowarzyszenie Doradztwa Rolniczego

Małopolskie Stowarzyszenie Doradztwa Rolniczego w Krakowie z siedzibą w Uniwersytecie Rolniczym (w skrócie MSDR) działa od 25.05.1993. Posiada osobowość prawną (jest zarejestrowane w Sądzie Wojewódzkim w Krakowie pod nr 928) i zrzesza osoby fizyczne oraz prawne. Stowarzyszenie jest również zarejestrowane w Central Consultancy Register of DG1A w Brukseli.

Głównymi kierunkami działania są:

- Inicjowanie sprzyjających warunków dla rozwoju doradztwa rolniczego i edukacji rolniczej.
- Ułatwienie aktywnego oddziaływania ośrodków naukowo-badawczych, w tym Uniwersytetu Rolniczego w Krakowie, jednostek doradztwa rolniczego i branżowych instytutów naukowo-badawczych na zrównoważony rozwój obszarów wiejskich, a także na szeroko pojętą ochronę i kształtowanie środowiska naturalnego.
- Wykorzystywanie potencjału intelektualnego i badawczego uczelni i jednostek naukowo-badawczych w realizacji zadań zgłaszanych przez praktykę rolniczą.

- Rozwój doradztwa organizacyjnego, ekonomicznego, prawnego i finansowego dotyczącego infrastruktury gospodarczej wsi, gminy i regionu.
- Inspirowanie i rozwijanie twórczych inicjatyw zmierzających do przyspieszania przemian w środowiskach wiejskich, podnoszenia poziomu życia mieszkańców obszarów wiejskich, rozwoju technologii produkcji rolniczej i rynku rolnego, a także doskonalenie w tym zakresie.
- Wspieranie rozwoju przedsiębiorczości rolniczej i pozarolniczej w środowisku wiejskim.
- Popularyzowanie problematyki ochrony środowiska naturalnego i ekologicznych metod gospodarowania oraz działanie na rzecz zrównoważonego rozwoju rolnictwa i obszarów wiejskich.
- Aktywny udział w transferze wiedzy i innowacji oraz ułatwianie przepływu informacji o najnowszych zdobyczach nauki i techniki nadających się do zastosowania w praktyce rolniczej.
- Doskonalenie działalności zawodowej pracowników doradztwa rolniczego i edukacji rolniczej.
- Dążenie do podnoszenia poziomu życia mieszkańców obszarów wiejskich oraz aktywizacji młodzieży wiejskiej i seniorów.
- Stowarzyszenie realizuje swoje cele poprzez:
- Współdziałanie z jednostkami doradztwa rolniczego, izbami rolniczymi, szkołami rolniczymi, organami władzy i administracji państwowej oraz samorządami terytorialnymi.
- Współdziałanie z właściwymi organizacjami w rozwijaniu przedsiębiorczości, spółdzielczości i pozaszkolnej oświaty rolniczej oraz współpracę z organizacjami społecznymi, jednostkami naukowo-badawczymi i produkcyjnymi, producentami i przedstawicielami agrobiznesu w kraju.
- Promowanie nowych rozwiązań technicznych, technologicznych, organizacyjnych i ekonomicznych dla potrzeb wsi i rolnictwa.
- Prowadzenie projektów badawczych i edukacyjnych przeciwstawiającym się procesom degradacji środowiska rolniczego, zjednywanie zwolenników zwalczania różnych form zanieczyszczania środowiska.

- Przygotowywanie i wydawanie materiałów informacyjnych, dokumentacyjnych, szkoleniowych i innych dla potrzeb działalności członków Stowarzyszenia.
- Inicjowanie, organizowanie i prowadzenie szkoleń, konferencji, warsztatów, seminariów i wizyt studyjnych.
- Inspirowanie i prowadzenie działalności naukowo-badawczej o charakterze utylitarnym.
- Prowadzenie działalności gospodarczej zgodnie ze statutem i ogólnie obowiązującymi przepisami.
- Tworzenie wspólnych programów wdrożeniowych i upowszechnieniowych z innymi podmiotami.
- Współpracę z zagranicznymi ośrodkami naukowymi, badawczymi, doradczymi, przedstawicielami agrobiznesu i fundacjami.
- Organizowanie praktyk i wizyt krajowych i zagranicznych oraz wymiany specjalistów doradztwa, producentów, przedsiębiorców i przedstawicieli instytucji okołorolniczych.
- Promocję działalności Stowarzyszenia w środkach społecznego przekazu oraz wobec podmiotów życia publicznego.
- Integrowanie różnych środowisk społecznych wokół zagadnień rolnictwa, gospodarki żywnościowej i ochrony środowiska.

Działalnością Stowarzyszenia kieruje 5-osobowy Zarząd. Za ustalanie kierunków działalności odpowiedzialna jest 9-osobowa Rada Stowarzyszenia, która sprawuje również nadzór nad realizacją zadań. Gospodarka finansowa jest pod kontrolą Komisji rewizyjnej. Członkowie Stowarzyszenia to specjaliści z różnych dziedzin: ekonomii, zarządzania, przedsiębiorczości, rolnictwa, ogrodnictwa, agroturystyki, leśnictwa, techniki rolniczej, technologii żywności, kształtowania środowiska i innych.

Stowarzyszenie korzysta z zaplecza technicznego UR w Krakowie, wojewódzkich ośrodków doradztwa rolniczego i gmin biorących udział w projektach oraz posiada środki finansowe pozwalające na sprawną administrację i zarządzanie projektami.

Stowarzyszenie było organizatorem i realizatorem kilkudziesięciu kursów oraz programów edukacyjnych z zakresu przedsiębiorczości, marketingu, agroturystyki, badań rynku, zarządzania firmą, metodyki budowania strategii rozwoju lokalnego, kształcenia umiejętności komunikowania, WPR, Funduszy Strukturalnych Unii Europejskiej we współpracy z partnerami krajowymi i zagranicznymi.

Kursy te kierowane były do nauczycieli przedmiotów ekonomicznych w średnich szkołach rolniczych, rolników prowadzących gospodarstwa rolne i gospodarstwa agroturystyczne, osób zajmujących się dodatkową działalnością pozarolniczą, liderów wiejskich, właścicieli małych firm, doradców ośrodków doradztwa rolniczego i izb rolniczych, przedstawicieli samorządów lokalnych, pracowników Oddziałów Regionalnych ARiMR, osób pozostających bez pracy oraz młodzieży wiejskiej.

Stowarzyszenie zajmuje się również działalnością wydawniczą, przygotowując i publikując własne czasopismo (kwartalnik „Wieś i Doradztwo”, 95 numerów w wersji papierowej i elektronicznej), książki i podręczniki oraz materiały edukacyjne dla uczestników programów szkoleniowych organizowanych i realizowanych przez Stowarzyszenie.

Działalność Stowarzyszenia ma na celu integrację środowiska naukowego z praktyką rolniczą poprzez edukacyjne działania innowacyjne wspomagające rozwój rolnictwa i obszarów wiejskich w regionie Polski południowo-wschodniej, a w szczególności na obszarze województwa małopolskiego.

W realizacji swych celów Stowarzyszenie współpracuje z szeregiem instytucji krajowych i zagranicznych. Było i jest liderem w projektach Unii Europejskiej. Do chwili obecnej zrealizowało około 40 dużych projektów oraz ponad 20 kursów i szkoleń, których beneficjentami były różne grupy zawodowe i społeczne mieszkające na obszarach wiejskich.

Stowarzyszenie organizuje także konferencje i seminaria. Ich tematyka jest zbliżona do tematyki programów edukacyjnych, jednakże uczestniczy w nich o wiele szersza grupa osób, w tym także pracownicy naukowcy - wykładowcy z kraju i zagranicy, przedstawiciele administracji państwowej i samorządowej, parlamentarysty. W okresie 25 letniej działalności Stowarzyszenie było organizatorem ponad 60 konferencji i seminariów.

Stowarzyszenie specjalizuje się również w opracowywaniu strategii lokalnego rozwoju gospodarczego i społecznego (przy wykorzystaniu metody uczestnictwa). Do chwili obecnej opracowanych zostało 31 takich strategii dla gmin, miast i powiatów (m.in. dla: Borzęcina, Drwini, Jasienicy, Kłomnic, Lanckorony, Popowej, Porąbki, Przeciszowa, Wilamowic, Zarzecza, Łękawicy, Świątnik Górnych, Szczurowej, Stryszowa, Tuchowa). Pod kierunkiem Stowarzyszenia opracowany został Małopolski Program Rozwoju Wsi i Rolnictwa (1997).

Przykłady działalności Stowarzyszenia:

Szkolenia kursowe:

- Warunki i tryb kwalifikacji kierowców i konwojentów zatrudnionych przy transporcie zwierząt
- Wdrażanie systemu zapewnienia bezpieczeństwa zdrowotnego żywności – HACCP
- Wspólna Polityka Rolna i strukturalna UE - szkolenia pracowników Agencji Restrukturyzacji i Modernizacji Rolnictwa
- Konserwacja i pielęgnacja drzew i krzewów
- Wspólna polityka ekologiczna
- Zarządzanie doradztwem
- Rozwój umiejętności zasobów ludzkich
- Mała przedsiębiorczość w środowisku wiejskim
- Zarządzanie marketingowe firmą nasienną
- Zarządzanie strategiczne firmą nasienną
- Budowa strategii rozwoju lokalnego
- Doskonalenie zawodowe kadry doradczej, społecznych rad doradztwa rolniczego, samorządów i członków izb rolniczych
- Zarządzanie w agrobiznesie
- Projekty edukacyjne i doradcze
- „Szkolenia w zakresie stosowania środków ochrony roślin z uwzględnieniem zasad integrowanej ochrony w województwie małopolskim” (2014-2015) w konsorcjum z MODR w Karniowicach. Przeszkolono 6 472 rolników
- „Szkolenia w zakresie cross-compliance w woj. małopolskim” (2013-2014) w konsorcjum z MODR w Karniowicach i MIR w Krakowie. Przeszkolono 3418 rolników i wydano poradnik.
- „Wizyta studyjna w Krakowie 10. specjalistów gospodarstw agroturystycznych z obwodu Połtawskiego na Ukrainie”. Projekt finansowany przez Program RITA/STP- Wizyty Studyjne w Polsce 2012, umowa dotacji RITA/STP-P/2012/5, projekt realizowany w dniach 29.08-29.09.2012 r.
- „Przedsiębiorczość kobiet na obszarach wiejskich Ukrainy” (projekt RITA-2011- 2012). 5-dniowy kurs który ukończyło 19 kobiet , sporządzono 16 biznesplanów dla działalności agroturystycznej.

- „Konieczność przestrzegania zasad wzajemnej zgodności jako niezbędny warunek uzyskiwania dopłat bezpośrednich – zasięg wojewódzki” (2010-2012). Konsorcjum z MODR w Karniowicach i MIR w Krakowie, przeszkolono 5060 rolników.
- „Wzmocnienie proekologicznego stylu życia młodzieży zamieszkującej dorzecze pradoliny górnej Wisły” (2009-2010), Projekt realizowany w ramach Funduszu dla Organizacji Pozarządowych, przeszkolono 1309 uczniów.
- „Agroturystyka i usługi towarzyszące” Projekt SAPARD w konsorcjum międzynarodowym (2005). Przeszkolono 762 osoby na 14 dniowych kursach (poziom podstawowy, średnio zaawansowany i zaawansowany), zorganizowano jednotygodniowy wyjazd studyjny do Bawarii dla 80. osób, wydano 21 broszur szkoleniowych, i poradnik o objętości 246 stron w nakładzie 3000 egzemplarzy. W realizacji projektu uczestniczyło 15 WODR.
- „Szkoła przedsiębiorczości, czyli jak zostać przedsiębiorcą”. Grant NBP w ramach Programu Edukacji Ekonomicznej (2003-2004). Kania), cztery 5-dniowe szkolenia z udziałem 100 nauczycieli szkół średnich.

Projekty badawcze:

- „Instytucje w procesie przemian strukturalnych i społeczno-ekonomicznych na polskiej wsi i w rolnictwie w świetle wsparcia unijnego” - GRANT MNiSW
- „Spółdzielczość wiejska w aktywizacji środowisk lokalnych”. Grant KBN.
- Supply Chains Linking Food SMEs In Europe's Lagging Rural Areas „SUPPLIERS” (łańcuchy dostawcze MŚP sektora żywnościowego w mniej rozwiniętych regionach wiejskich Europy) - międzynarodowy projekt badawczy w ramach 5 Programu Ramowego UE (2001-2004) pod kierunkiem SAC Aberdeen, Szkocja.
- „Waloryzacja polskiego sera Oscypka”, wspólnie z Groupe de Recherche at D'échanges Technologiques (GRET) z Paryża, Francja. Grant MSZ Francji (2001-2003) i Małopolskiego Urzędu Marszałkowskiego

Inne osiągnięcia:

MSDR jako lider, uczestniczyło w latach 1997-2015 w organizacji 18 giełd agroturystycznych które odbywały się na terenie kampusu UR w Krakowie promując gospodarstwa agroturystyczne i wypoczynek na wsi wśród mieszkańców Krakowa oraz stwarzając możliwość nawiązania bezpośrednich kontaktów potencjalnych turystów z kwaterodawcami.

W 2019 roku Małopolskie Stowarzyszenie Doradztwa Rolniczego będzie realizowało m.in.:

1. Projekty KSOW dla organizacji pozarządowych z województwa podkarpackiego, łódzkiego, śląskiego i świętokrzyskiego pt. „Wpływ pozyskiwania środków finansowych oraz poszerzenia współpracy z lokalnymi podmiotami na rozwój organizacji pozarządowych na obszarach wiejskich”, w ramach Planu Działania KSOW na lata 2018-2019.
2. Projekt KSOW pt. „Innowacyjne, alternatywne źródła dochodu dla małych i średnich gospodarstw rolnych w Małopolsce”, w ramach planu operacyjnego na lata 2018-2019.
3. Konferencja "Nasze pszczoły", Kraków 12-13 października 2019 r.

Stowarzyszenie Kraina św. Anny

Stowarzyszenie Kraina św. Anny powstało w 2006 r. z inicjatywy liderów lokalnych z obszaru 10 gmin. Na początku Stowarzyszenie tworzyło osiem gmin: Krapkowice, Zdieszowice, Gogolin, Leśnica, Jemielnica, Ujazd, Izbicko oraz Strzelce Opolskie. W kolejnym roku do członkostwa dołączyła gmina Walce, a ostatnia z gmin tj. Tarnów Opolski przystąpiła w 2008 roku. Kraina św. Anny położona jest w centrum województwa opolskiego i obejmuje częściowo trzy powiaty: krapkowicki, strzelecki i opolski, znajdujące się w pobliżu wygasłego przed milionami lat wulkanu w Górze Świętej Anny. Powierzchnia obszaru wynosi 984 km². Stowarzyszenie jest największą obszarowo i pod względem ludności LGD w województwie opolskim, stanowiącą porozumienie aktywnych przedstawicieli różnych sektorów: organizacji społecznych, władz lokalnych i biznesu.

Nasza misja brzmi: ***W Krainie św. Anny ma miejsce współdziałanie na rzecz wzrostu konkurencyjności lokalnej gospodarki i turystyki, przy zachowaniu zasad zrównoważonego rozwoju, mieszkańcy są aktywni, otwarci, zachowują tradycje.*** W swojej strategii Stowarzyszenie przedstawia wizję obszaru, który ma rozwijać się pod względem turystyki, z zachowaniem obrzędów i tradycji wywodzących się z jej regionu. Wzmocnieniu ulegać mają takie elementy regionalne jak gwara, stroje, kuchnia regionalna, czy produkty lokalne. Konsekwentnie podejmuje działania służące promocji i edukacji, wspieraniu kultury i wszelkich zasobów, w tym m.in. przyrodniczych regionu.

Żyjemy w stosunkowo małych społecznościach, angażując się w różne działania i przedsięwzięcia - działamy lokalnie. To właśnie działania Stowarzyszenia wzmacniają

więzi i kontakty między ludźmi, zwiększając zaufanie, a więc budują *kapitał społeczny*, którego wartość opiera się na wzajemnych społecznych relacjach. Podejmowane przez Stowarzyszenia działania przekładają się w sposób bezpośredni i pośredni na rozwój gospodarczy regionu, podniesienie jego atrakcyjności oraz szeroką promocję nie tylko w województwie opolskim, ale również w Polsce i poza granicami kraju.

W celu skuteczniejszego działania na rzecz objętego obszaru Stowarzyszenie poszukuje różnych źródeł finansowania dla realizacji projektów wspomagających rozwój regionu. Stowarzyszenie było inicjatorem i realizatorem projektu pn.: Sięgamy po wiedzę o regionie w ramach Programu Operacyjnego Kapitał Ludzki (POKL 9.5) w roku 2009 roku. Budżet całego projektu wyniósł około 50 tys. zł. W efekcie projektu 14 osób uzyskało państwową licencję przewodników turystycznych po województwie opolskim. Obecnie uczestnicy tego projektu aktywnie prowadzą swoją działalność, w ten sposób promując także nasz obszar.

W 2015 roku Stowarzyszenie aplikowało w konkursie na Ośrodek Działaj Lokalnie (ODL) Akademii Rozwoju Filantropii w Polsce finansowanego ze środków Polsko-Amerykańskiej Fundacji Wolności (PAFW). Bieżąca działalność Krainy na tyle zaciekała komisję wybierającą, że zwrócono się do Stowarzyszenia z zapytaniem czy zechciałoby uczestniczyć w pilotażowej formie konkursu „Działaj Lokalnie” W ten sposób w 2016 roku LGD zostało wybrane jako Afiliowany Ośrodek Działaj Lokalnie, który otrzymuje tylko dotację na zarządzanie programem (m.in. materiały biurowe, organizację spotkań, wyposażenie), natomiast środki finansowe na granty muszą pochodzić ze środków własnych Stowarzyszenia.

Realizacja „Działaj Lokalnie” i nawiązanie współpracy z PAFW pozytywnie wpłynęło na pozyskiwanie zewnętrznych źródeł finansowania. Stowarzyszenie przystąpiło do konkursu Gving Circle – Krąg Darczyńców, który polegał na zorganizowaniu spotkania podczas, którego potencjalni darczyńcy mogli wesprzeć finansowo projekty lokalne. Na realizację tego wydarzenia Stowarzyszenie otrzymało grant w wysokości 4 000 zł. Do wzięcia udziału Kraina zaprosiła trzech wnioskodawców, którzy nie otrzymali wsparcia w konkursie Działaj Lokalnie. Mieli oni za zadanie zaprezentować swoje projekty zachęcając zainteresowanych do przekazywania środków na ich realizację. Podkreślić należy, że wybierane grupy prezentujące się na spotkaniu nie są pozostawione same sobie, obejmujemy ich opieką od pomysłu na projekt, atrakcyjnej formy prezentacji, wyboru ambasadorów a także pomocy w realizacji. Podczas tego spotkania w 2016 roku przedstawiciele biznesu, kultury, sportu, organizacji pozarządowych i instytucji publicznych, wsparli najbardziej wartościowe inicjatywy. Łącznie zgromadzono ponad 11 tyś. zł. Dwa lata później ponownie zorganizowano Krąg Darczyńców, w których możliwość

zaprezentowania swoich inicjatyw miało kolejnych trzech zainteresowanych. Drugi raz filantropii zaskoczyli nas swoją ofiarnością, gdyż udało się pozyskać kwotę ponad 14 tyś. zł. Sukces organizacji dwóch wydarzeń tego typu sprawił, iż Zarząd Stowarzyszenia podjął decyzję o organizacji kolejnego wydarzenia w 2020 roku. Kraina św. Anny to jedyna organizacja na Opolszczyźnie, która organizuje wydarzenie „Giving Circle- Krąg Darczyńców”. Spotkanie, na którym grupy nieformalne i organizacje pozarządowe mogą w nietypowy sposób przedstawić swoje projekty osobom z otoczenia biznesu i pozyskać środki finansowe na realizację swoich inicjatyw.

Naszym dzieckiem do którego chętnie i konsekwentnie wracamy jest projekt Opolski ETNOdizajn. Był to projekt badawczy i jego zadaniem była promocja zasobów kulturowych, ich zbadanie w skali województwa opolskiego i wypracowanie przykładów przedmiotów codziennego użytku z uwzględnieniem tradycyjnego dizajnu i przeznaczenia. Do jego udziału zaprosiliśmy Lokalną Grupę Działania – Brzeska Wieś Historyczna. Partnerem była instytucja kultury Zamek Cieszyn. Do projektu włączyli się lokalni twórcy, wykładowcy i studenci ASP Kraków i Katowice. Prace trwały ponad rok. W tym czasie studenci zgłębiali wiedzę na temat kodów kulturowych stosowanych we wzornictwie, etnografii, technik wykorzystywanych przez twórców z obszarów naszych Stowarzyszeń (14 gmin województwa opolskiego). Równolegle zorganizowaliśmy warsztaty tematyczne z poszczególnych dziedzin rękodzieła (m.in. kroszonkarstwa, wikliniarstwa, malowanie porcelany i inne), w trakcie których studenci i wykładowcy podpatrywali prace mistrzów. Zwieńczeniem projektu było: opracowanie publikacji do wykorzystania przez zainteresowanych oraz powstanie kilkunastu prototypów przedmiotów przykładów codziennego użytku z uwzględnieniem tradycyjnego dizajnu i przeznaczenia oraz zorganizowania konferencji popularyzującej opolskie wzornictwo.

Konsekwencją dalszej promocji dizajnu opolskiego były kolejne projekty na które Stowarzyszenie pozyskało fundusze: ***Kraina tradycję malowaną*** to zrealizowane wspólnie z partnerem czeskim działanie w ramach mikroprojektu Programu INTERREG V-A Republika Czeska-Polska. Głównym jego celem było zaprezentowanie tradycyjnego wzornictwa występującego na obszarze partnerów projektu. Kluczowymi elementami były: kampania informacyjno-edukacyjna, warsztat twórczego malowania z wiodącą tematyką łączącą kulturę regionów w tym ich historię i tradycje, wizyta studyjna oraz wystawa prac po warsztatowych. Działania te pozwoliły na kultywowanie przekazu międzypokoleniowego oraz usunięcie barier językowych. Możliwe było to do osiągnięcia dzięki kreatywnej, nieszablonowej

i aktywnej współpracy partnerów projektu, którzy wspólnie działali w sferze kultury, edukacji, turystyki i rozwoju systemu współpracy transgranicznej.

Kolejny projekt w tym zakresie to **Malowane dziedzictwo bez granic** zrealizowany z czeskim partnerem Miejscowym Kołem Polskiego Związku Kulturalno-Oświatowego z Jabłonkowa także został zrealizowany w ramach funduszu mikroprojektów pogranicza Polsko-Czeskiego. Jego realizacja pozwoliła na przeprowadzenie badań i określenie współczesnych uwarunkowań funkcjonowania twórców zajmujących się niematerialnym dziedzictwem kulturowym pogranicza. Ponadto określone zostały możliwości współpracy twórców ludowych ze współczesnymi projektantami, na bazie tradycyjnego zdobienia ceramiki, przełożone na inne produkty i usługi. Projekt *Malowane dziedzictwo bez granic* został zaplanowany tak, by uwzględniać w nim założenia i etapy metody myślenia projektowego. Ostatnim etapem procesu design thinking jest *realizacja*, która zakładała stworzenie prototypów zaprojektowanych produktów i usług oraz ich przetestowanie poprzez wprowadzenie je w życie. Niestety w naszym projekcie nie mieliśmy takiej możliwości. Ten etap czekał dopiero na przeprowadzenie. Liczyliśmy, iż mieszkańcy Opolszczyzny będą chcieli wprowadzić w życie przynajmniej niektóre elementy i warianty wypracowanych usług. Część z nich nie wymaga wielkich nakładów pracy i finansów, raczej współpracy i wspólnej energii, którą jednak warto włożyć, by chronić nasz cenny dorobek kulturowy.

I tak się stało - dopełnieniem dotychczasowych działań Stowarzyszenia w zakresie promocji produktów z Opolszczyzny stał się projekt współpracy pn. : ***Dobre bo lokalne***. Operacja polega na wsparciu rozwoju przedsiębiorczości za pomocą produktów i usług wykorzystujących zasoby lokalne poprzez: inwentaryzację zasobów, diagnozę rynku i strategię marketingową dla dwóch grup cenowych produktu regionalnego, cykl szkoleń, organizację jarmarku folkloru, katalog produktu regionalnego i sklep internetowy, wyjazd studyjny, cykl programów telewizyjnych. Partnerami projektu jest 5 lokalnych grupa działania przy współpracy czeskiego partnera MAS Hranicko z.s. Wyłonione w drodze konkursu produkty zostaną wyeksponowane w gablotach z podaniem możliwości ich zakupu i kontaktu z twórcami.

Jedną z charakterystycznych cech krajobrazu obszaru wokół Góry Świętej Anny na Opolszczyźnie są **aleje czereśniowe**. Celem Stowarzyszenia Kraina św. Anny – było ich odtworzenie i zabezpieczenie. W tym zakresie Stowarzyszenie przez 3 lata realizowało projekt pn.: ***Analiza bioróżnorodności z naciskiem na stare odmiany czereśni w obszarze Stowarzyszenia Kraina św. Anny i niezbędne działania służące ich ocaleniu***.

Podjęto współpracę z jednostką naukowo - badawczą - Śląskim Ogrodem Botanicznym. Prace podzielono na 3 etapy. W latach 2010-2012 wykonano szczegółową inwentaryzację alei drzew czereśniowych i identyfikację ich odmian. Najdłuższa i najstarsza aleja u podnóża Góry Świętej Anny o długości 2km jest obsadzona 174 drzewami. Najstarsze pochodzą z lat 20 XX w., zaś najmłodsze przekroczyły 40 lat. Pobrano i zabezpieczono materiał genetyczny wszystkich odmian. Sadzonki obecnie znajdują się w zasobach Śląskiego Ogrodu Botanicznego w Mikołowie. Efektem projektu jest m.in.: propagowanie starych odmian owocu czereśni – wydano broszurę z informacjami o zasobach, zasięgu alei, wykazem punktów ogrodnich, w których są dostępne do nabycia, odbywa się Święto Kwitnącej Czereśni z aktywnym udziałem społeczności lokalnej. Powstała nowa aleja licząca 100 drzewek, w planie są kolejne. Po każdym etapie organizowane było seminarium, promujące i informujące o projekcie. Propagowano informacje o wykonanych pracach oraz możliwościach wykorzystania czereśni np. w kosmetologii, wzornictwie, znaczeniu i zastosowaniu w architekturze krajobrazu. Projekt przyczynił się do podniesienia świadomości społeczności lokalnej z posiadanych zasobów i ich znaczenia dla kultury lokalnej. Aleje czereśniowe były i są charakterystycznym elementem obszaru Kraina św. Anny. Wielokrotnie obdarowujemy osoby i instytucje małymi drzewkami czereśni traktując je jak produkt regionalny.

Góra św. Anny kojarzona była jako ośrodek kultu religijnego – obecnie także jako miejsce bogate w zasoby geologiczne i przyrodnicze (Góra jest nieczynnym wulkanem). Dzięki zrealizowanym projektom otrzymała status Geoparku Krajowego (jednego z trzech w Polsce), co stało się konsekwencją m.in. promocji zasobów geologicznych i organizacji w dniu 1 czerwca 2010 r. pikniku plenerowego pn.: ***Spotkanie na wulkanie – annogórska majówka geologiczna***. Status został nadany przez Podsekretarza Stanu w Ministerstwie Środowiska Głównego Geologa Kraju. Ten fakt stanowił wyraz uznania dla walorów budowy geologicznej regionu Góra Świętej Anny i w swoim założeniu ma służyć promocji nauk o Ziemi i zwiększenia aktywności turystycznej. Tu w każdym kamieniu życie utrwaliło pasjonujące historie. Zapraszamy więc do korzystania z tej otwartej księgi przyrody, której pradzieje zapisane są seriami skał w Geoparku Krajowym rejonu Góry Świętej Anny.

Stowarzyszenie Kraina św. Anny, jako lokalna grupa działania dystrybuuje na obszar swojego działania środki finansowe na działania służące wsparciu obszarów wiejskich. W obecnym okresie programowania 50% zostało przekierowanych na rozwój przedsiębiorczości a także na tworzenie nowych. W ramach tego działania do chwili obecnej rokuje się powstanie ponad 40 miejsc pracy. Powstały i rozwijają się

podmioty gospodarcze służące lokalnej społeczności a także wspierające rozwój turystyki. Są to m.in.: usługi w zakresie logopedii, hotelarskie, motoryzacyjne, myjnia samochodowa, ale także związane z wykorzystaniem lokalnych produktów np.: winiarnia, gastronomia, muzeum kanału gliwickiego.

Dzięki naszym środkom w dalszym ciągu kultywowane są tradycje i wspierane lokalne zasoby. Nastąpił powrót do Targów Panieńskich w Ujeździe, Jarmarku Cysterskiego w Jemielnicy, Jantur Izbickich, Śląskiego Berania w Izbicu a także Święta Kwitnącej Czereśni w Leśnicy. Dzięki aktywności lokalnych stowarzyszeń i samorządów powstał Szlak Gąski w Gąsiorowicach oraz Szlak Obuwniczy w Krapkowicach do których odwiedzania serdecznie zapraszamy.

Stowarzyszenie Centrum Edukacji Tradycja i Współczesność

Stowarzyszenie Centrum Edukacji Tradycja i Współczesność jest dobrowolną, samorządną organizacją i posiada osobowość prawną. Działa na obszarze Polski zgodnie z przepisami prawa o Stowarzyszeniach i współdziała z organizacjami, instytucjami i innymi podmiotami w kraju i zagranicą. Może być także członkiem krajowych i międzynarodowych organizacji społecznych o podobnym założeniu programowym. Siedzibą władz Stowarzyszenia jest miasto Kraków.

Celem Stowarzyszenia jest działalność na rzecz gospodarczego i społecznego rozwoju kraju z poszanowaniem dokonań przeszłych pokoleń w tym zakresie. Cel ten jest realizowany przede wszystkim przez:

1. Kształtowanie postaw otwartych na wiedzę i innowacje.
2. Doskonalenie wiedzy i umiejętności członków, sympatyków i partnerów Stowarzyszenia w zakresie zagadnień społeczno-gospodarczych i zrównoważonego rozwoju kraju.
3. Budowanie ładu informacyjnego.
4. Utrwalanie świadomości własnego dziedzictwa kulturowego i czerpanie z niego dla współczesnych rozwiązań.
5. Wspieranie lokalnych inicjatyw zgodnych z celami Stowarzyszenia.
6. Tworzenie układów sprzyjających przełamywaniu granic geograficznych, administracyjnych, mentalnych i pokoleniowych.
7. Ułatwianie nawiązywania partnerskich kontaktów międzyludzkich.

Do działań realizujących cele statutowe Stowarzyszenia należą;

- programowanie, organizację i prowadzenie różnorodnych form kształcenia oraz doskonalenia zawodowego;

- współudział w badaniach i dokumentowaniu zdarzeń istotnych dla społeczno - gospodarczego rozwoju kraju;
- opracowywanie analiz, oceny oraz prowadzenie doradztwa dla różnych grup zawodowych;
- promocja i wspieranie mikro, małej i średniej przedsiębiorczości, spółdzielczych i kooperacyjnych form gospodarowania oraz aktywność na rzecz podnoszenia świadomości ekonomicznej i finansowej społeczeństwa;
- promocja zdrowego stylu życia oraz żywności produkowanej w sposób tradycyjny;
- świadczenie pomocy w funkcjonowaniu i rozwoju lokalnych grup działania oraz innych stowarzyszeń i organizacji działających na rzecz lokalnego rozwoju;
- działalność na rzecz rozwoju zawodowego i osobistego członków i sympatyków Stowarzyszenia;
- współudział w przygotowaniu kadr do wykorzystania pomocy finansowej z Unii Europejskiej;
- współpraca z innymi organizacjami i podmiotami we wdrażaniu i wykorzystywaniu funduszy europejskich;
- współpraca z uczelniami i jednostkami badawczo-rozwojowymi w zakresie wdrażania wyników przeprowadzonych badań;
- działania służące wymianie doświadczeń międzynarodowych i międzyregionalnych;
- działania nakierowane na dzieci i młodzież służące ich zapoznaniu z dziedzictwem kulturowym i lokalnymi przewagami odwiedzanych obszarów;
- wydawanie i rozpowszechnianie materiałów o charakterze szkoleniowym, informacyjnym oraz publicystycznym.

Stowarzyszenie od chwili powstania współpracuje z organizacjami pozarządowymi, przedsiębiorstwami, uczelniami oraz innymi podmiotami prawnymi w zakresie upowszechniania i wdrażania i wykorzystywania funduszy europejskich na obszarach wiejskich. Od 2004 r. ściśle współpracuje z doradztwem rolniczym oraz powstającymi wówczas w Polsce lokalnymi grupami działania. W ramach swojej działalności prowadziła i prowadzi szkolenia przygotowujące organizacje do działania na obszarach wiejskich celem wykorzystywania funduszy unijnych, głównie PROW do rozwoju obszarów wiejskich i budowy społeczeństwa obywatelskiego. Ponadto we współpracy z państwowym doradztwem rolniczym oraz uczelniami waszymi (UJ, Uniwersytet Rolniczy w Krakowie) prowadziła szereg prac i projektów badawczych w zakresie rozwoju spółdzielczości wiejskiej, doradztwa rolniczego oraz opłacalności produkcji rolniczej w Polsce. Przykładowe zadania szkoleniowe realizowane w ostatnich latach przez Stowarzyszenie:

1. Opracowanie Lokalnej Strategii Rozwoju na lata 2014-2020 dla obszaru LGD „Zapilicze” obejmującej 6 gmin: Białobrzegi, Stromiec, Radzanów, Stara Błotnica, Promna i Wyśmierzyce – 2015 r.
2. Szkolenie 3 dniowe – 21 godzin lekcyjnych: „Zasady funkcjonowania organu decyzyjnego oraz metodyka oceny i wyboru operacji do finansowania przeznaczone dla członków organu decyzyjnego, Zarządu oraz pracowników biura LGD, wraz ze szczegółową kalkulacją kosztów dla LGD „Dorzecze Mleczki” – 2016 r.
3. Przeprowadzenie trzech szkoleń 1 dniowych (6 godz. lekcyjnych) dla LGD „Dorzecze Mleczki” w 2016 r. na temat:
 - A) Przygotowanie wniosków o przyznanie pomocy i biznesplanów dla podejmowania działalności gospodarczej i pozostałych operacji z wyłączeniem projektów grantowych – dla pracowników biura LGD;
 - B) Przygotowanie wniosku i biznesplanu dla działania: Podejmowanie działalności gospodarczej – dla potencjalnych beneficjentów z grup defaworyzowanych;
 - C) Przygotowanie wniosku i biznesplanu dla działania: Rozwój działalności gospodarczej – dla potencjalnych beneficjentów.
4. Badanie połączone z identyfikacją rolników gotowych do podjęcia współpracy w ramach Działania „Współpraca” Programu Rozwoju Obszarów Wiejskich na lata 2014-2020” w ramach SIR pod nazwą: „Diagnoza identyfikowanych przez rolników obszarów problemowych oraz określenie możliwości podejmowania przez nich współpracy z naukowcami na rzecz tworzenia innowacyjnych rozwiązań” w ramach współpracy z CDR O/Kraków.
5. Współrealizacja z Centrum Doradztwa Rolniczego Oddział w Krakowie projektu pod nazwą: „Komercjalizacja działalności LGD formą budowy potencjału organizacyjnego” finansowanego z Programu Rozwoju Obszarów Wiejskich w ramach Planu działania Krajowej Sieci Obszarów Wiejskich na lata 2014-2020 Planu operacyjny na lata 2016-2017 – Kraków, 2017 r.
6. Szkolenie 3 dniowe dla LGD pt.: „Monitoring i ewaluacja LSR – aspekty praktyczne w kontekście obowiązujących wytycznych”, Termin szkolenia: 10-12.01.2018 r., Miejsce szkolenia: Kraków.
7. Organizacja 4-dniowych warsztatów terenowych w Zakopanem dla LGD „Zielone Mosty Narwi” na temat: „Działania w obszarze budowania i utrzymania relacji z otoczeniem” w dniach 21-24 maj 2018 r.
8. Przygotowanie panelu eksperckiego na temat branży produkcyjno-przetwórczej owoców w Polsce w Łącku wraz z poczęstunkiem dla uczestników z udziałem sadowników oraz interesariuszy sektora

sadowniczego w ramach projektu pod akronimem SUFISA realizowanego przez Instytut Socjologii UJ - 2018 r.

Stowarzyszenie Doradców na Rzecz Rozwoju Obszarów Wiejskich – AGROPLUS+

Stowarzyszenie Doradców na Rzecz Rozwoju Obszarów Wiejskich powstało w 2005 r. i jest organizacją pozarządową zrzeszającą przedstawicieli nauki, samorządów lokalnych, instytucji działających na rzecz rozwoju rolnictwa i obszarów wiejskich (w tym doradców rolniczych, właścicieli firm zajmujących się konsultingiem). Celem Stowarzyszenia jest wspieranie rozwoju obszarów wiejskich w Polsce.

Stowarzyszenie Doradców obejmuje swoją działalnością obszar całego kraju. Posiadamy osobowość prawną i możemy być członkiem krajowych i zagranicznych organizacji o podobnym profilu działania, zgodnie z odpowiednimi przepisami. Dysponujemy odpowiednim zapleczem biurowym, jak i merytorycznie przygotowanym zespołem doświadczonych ekspertów. Stowarzyszenie Doradców na Rzecz Rozwoju Obszarów Wiejskich powstało w 2005 r. i jest organizacją pozarządową zrzeszającą przedstawicieli nauki, samorządów lokalnych, instytucji działających na rzecz rozwoju rolnictwa i obszarów wiejskich (w tym doradców rolniczych, właścicieli firm zajmujących się konsultingiem). Celem Stowarzyszenia jest wspieranie rozwoju obszarów wiejskich w Polsce.

Misją Stowarzyszenia Doradców na Rzecz Rozwoju Obszarów Wiejskich jest wspieranie naszych partnerów - rolników, przedsiębiorców a także samorządów lokalnych w pozyskiwaniu środków z zewnątrz w tym głównie w ramach projektów finansowanych przez Unię Europejską.

Stowarzyszenie Doradców na Rzecz Rozwoju Obszarów Wiejskich obejmuje zasięgiem działania obszar całego kraju. Jesteśmy aktywnym członkiem krajowych i zagranicznych organizacji o podobnym profilu działania.

Posiadamy odpowiednią bazę materialną (wyposażenie w sprzęt, systemy łączności i oprogramowanie) oraz merytorycznie przygotowany zespół doświadczonych ekspertów. Ponad to współpracujemy z Centrum Rozwoju Obszarów Wiejskich działającym przy Uniwersytecie Warmińsko Mazurskim w Olsztynie.

Stowarzyszenie Doradców zrealizowało dotychczas szereg projektów współfinansowanych ze środków europejskich w ramach takich programów jak:

1. Program Operacyjny Kapitał Ludzki,

2. Program Operacyjny „Zrównoważony Rozwój Sektora Rybołówstwa i nadbrzeżnych obszarów rybackich 2007-2013”,

jak również korzystając ze środków Narodowego Funduszu Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej, Fundacji Rozwoju oraz Wojewódzkiego Funduszu Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej w Olsztynie.

Bieżąca działalność Stowarzyszenia polega na świadczeniu usług doradczych w zakresie pozyskania funduszy unijnych.

Od początku funkcjonowania Stowarzyszenia objęliśmy pomocą ok. 10000 podmiotów.

Czym się zajmujemy?

Zajmujemy się przygotowywaniem i realizacją projektów kompleksowo: od zapoznania się z możliwością pozyskania środków dla klienta, przygotowania niezbędnych dokumentów aplikacyjnych celem pozyskania finansowania z programów dotacyjnych do rozliczenia końcowego inwestycji.

Komu pomagamy?

Specjalizujemy się w pozyskiwaniu funduszy unijnych dla rolników, mieszkańców wsi, przedsiębiorców i samorządów lokalnych oraz podmiotów z sektora rybackiego.

Przykłady dobrych praktyk

„Jutro jest dla nas we wspólnej przestrzeni” projekt aktywizacji społecznej, edukacyjnej i zawodowej mieszkańców zagrożonych wykluczeniem

Projekt jest realizowany przez Stowarzyszenie Doradców na Rzecz Rozwoju Obszarów Wiejskich oraz Burmistrza Miasta i Gminy Ryn - współfinansowany z Europejskiego Funduszu Społecznego.

Celem projektu jest zwiększenie aktywności społecznej i zawodowej 28 osób (25K, 3M), w tym 7 ON (4K, 3M), zagrożonych ryzykiem ubóstwa i/lub wykluczenia społecznego, w wieku powyżej 18 lat, zamieszkałych w 100% na obszarze rewitalizacji w mieście Ryn. W wyniku realizacji projektu 28 osób zwiększy swoją aktywność społeczną lub zawodową, a 6 osób podejmie zatrudnienie.

Zawody przyszłości „XLII olimpiada wiedzy i umiejętności rolniczych”

W dniach 20-21 kwietnia 2018 r. w Zespole Szkół Rolniczych w Cudzynowicach odbył się etap okręgowy XLII Olimpiada Wiedzy i Umiejętności Rolniczych, w czasie której wraz z partnerem projektu promowaliśmy efekty projektu: Zawody Przyszłości- wsparcie rozwoju kompetencji w zakresie energetyki odnawialnej. Wśród

uczestników olimpiady było 132 uczniów wraz z opiekunami z 57 szkół zawodowych z 8 województw. Zmagania uczestników w poszczególnych blokach tematycznych oceniał Komitet Okręgowy reprezentowany przez 50 ekspertów z Uniwersytetu Rolniczego w Krakowie, któremu przewodniczył prof. dr hab. Andrzej Lepiarczyk. W czasie dwudniowej imprezy uczniowie oraz nauczyciele mieli okazję poznać założenia oraz efekty projektu realizowanego wspólnie przez konsorcjum w składzie: Stowarzyszenie Doradców na Rzecz Rozwoju Obszarów Wiejskich w Olsztynie oraz Zespół Szkół Rolniczych w Cudzynowicach i Zespół Szkół Technicznych w Czartajewie. Projekt jest realizowany w terminie 01.09.2017-31.20.2018 i aktualnie jest w fazie promocji i upowszechniania rezultatów projektu. Udział w OWIUR był jednym z wielu zaplanowanych działań promocyjnych. W czasie spotkania uczniowie i nauczyciele zapoznali się z prezentacją multimedialną przedstawiającą najważniejsze cele i efekty projektu. Odbyły się również indywidualne spotkania z organizatorami i uczestnikami projektu w czasie których promowany był sam projekt ale również programy Erasmus+ oraz POWER.

„Uwarunkowania rozwoju partnerstw terytorialnych na obszarach wiejskich województwa warmińsko-mazurskiego”

Stowarzyszenie Doradców na rzecz Rozwoju Obszarów Wiejskich w Olsztynie, we współpracy z Centrum Rozwoju Obszarów Wiejskich UWM w Olsztynie oraz Grupą Olsztyńska Szkoła Biznesu s.c., w okresie od 3.08.2017 r. do 15.11.2017 r. realizowało operację/projekt pt. „Uwarunkowania rozwoju partnerstw terytorialnych na obszarach wiejskich województwa warmińsko-mazurskiego”, współfinansowany ze środków Unii Europejskiej w ramach Pomocy Technicznej PROW 2014-2020. Celem prowadzonych studiów i analiz, w ramach operacji, było zdiagnozowanie problemów związanych z funkcjonowaniem, rozwojem i tworzeniem partnerstw terytorialnych (trójsektorowych), jako czynnika rozwoju społeczno-gospodarczego obszarów wiejskich. Odbiorcami projektu, a jednocześnie uczestnikami badań, byli przedstawiciele sektorów życia społeczno-gospodarczego (w tym samorządy gmin i powiatów, LGD oraz inni przedstawiciele NGO i sektora gospodarczego, aktywni członkowie partnerstw terytorialnych), a także samorząd wojewódzki oraz instytucje naukowobadawcze zajmujące się problemami funkcjonowania i rozwoju III sektora. Dzięki przeprowadzonym badaniom, obejmującym analizę danych pierwotnych i wtórnych, było możliwe zidentyfikowanie problemów w funkcjonowaniu, rozwoju i warunków sukcesu partnerstw terytorialnych, jako czynnika rozwoju społeczno - gospodarczego obszarów wiejskich. Wyniki badań zostały opublikowane w formie zwartej monografii, rozesłanej do zainteresowanych stron, co pozwoliło na ich wykorzystanie w praktyce.

„Zawodowi rolnicy przyszłością nowoczesnego agrobiznesu”

Projekt był finansowany w ramach Programu Operacyjnego Wiedza Edukacja Rozwój.

W ramach projektu dwudziestu uczniów klas I, II i III Technikum Agrobiznesu z Zespołu Szkół Rolniczych w Cudzynowicach zostało skierowanych na czterotygodniową praktykę zawodową w Grecji. W programie przewidziano wiele atrakcji takich jak: wizyty w gospodarstwach rolnych, salonie oraz warsztacie maszyn i urządzeń rolniczych, zakładzie sortowania owoców, zakładzie przetwórstwa dżemów, na Uniwersytecie w Larissie, farmie owiec i bydła w rejonie Skotiny.

Podczas dwóch pierwszych tygodni w Grecji uczniowie planowali i wykonywali zabiegi uprawowe, dobierać rośliny do warunków klimatyczno - glebowych i ekonomicznych danego regionu oraz poznawać zasady nawożenia na plantacjach kiwi i granatów w rejonie Larisy, oliwek w rejonie Leptokarii i kiwi w rejonie Panteleimonu. Odwiedzili gospodarstwo ekologiczne Fructus Olympo. Na Uniwersytecie w Larissie zapoznali się z hydroponiczną uprawą pomidorów i ogórków, a także uprawą bakłażanów i papryki.

Trzeci tydzień praktyki związany był z kierunkami chowu zwierząt gospodarskich, ich żywieniem i pielęgnacją. Uczestnicy praktyki spotkali się z hodowcami zwierząt. Odwiedzili też firmy zajmujące się ich skupem. W czwartym tygodniu pobytu w Grecji praktykanci zapoznali się z podstawami dotyczącymi przetwórstwa żywności oraz sporządzania dokumentacji związanej ze sprzedażą produkcji roślinnej i zwierzęcej. Odwiedzili zakłady produkcji fety w rejonie Larisy i Litochoro. Planowanie działań marketingowych w agrobiznesie oraz obsługę administracyjną firmy poznali w zakładzie produkcji wina i przetwórstwa spożywczego. Dodatkową atrakcją dla uczestników są programy kulturowo - krajoznawcze. W ramach wycieczek przewidziana była m.in. wizyta w nadmorskiej miejscowości w celu poznania metod połowu małż, rejs statkiem i towarzyszenie w połowie małż oraz wizyta w klasztorze Meteory i dolinie Tembi, gdzie praktykanci zapoznali się z metodą pisania ikon.

Uczestnictwo w projekcie było niewątpliwie cennym doświadczeniem na początku drogi zawodowej przyszłych techników agrobiznesu.

Lokalna Grupa Działania „Zielony Pierścień”

Lokalna Grupa Działania „Zielony Pierścień” jest lokalnym partnerstwem, które działa w formie stowarzyszenia. Tworzą je mieszkańcy, lokalne organizacje i przedsiębiorcy oraz jednostki sektora publicznego z obszaru 11 gmin: Baranów, Janowiec, Kazimierz Dolny, Końskowola, Kurów, Markuszów, Nałęczów, Puławy, Wąwolnica, Wojciechów i Żyrzyn. Stowarzyszenie ma osobowość prawną. Zostało

zarejestrowane w dniu 03.03.2008 r. przez Sąd Rejonowy – XI Wydział Krajowego Rejestru Sądowego w Lublinie pod numerem KRS 0000300679. Nazwa organizacji wzięła się od określenia urbanistów i ekologów, którzy „zielonymi pierścieniami” nazywają obszary atrakcyjne pod względem przyrodniczym, krajobrazowym i turystycznym okalające miasta. Obszar, na którym działa stowarzyszenie, ma szczególnie wysokie walory turystyczne. Główne cele LGD to wspieranie lokalnej społeczności na obszarach wiejskich w jedenastu gminach na Lubelszczyźnie poprzez pozyskiwanie środków finansowych na rozwój przedsiębiorczości, budowanie infrastruktury turystycznej i społecznej oraz budowanie kapitału społecznego.

Jednym z priorytetów przyjętych w Lokalnej Strategii Rozwoju LGD „Zielony Pierścień” jest rozwój lokalnej przedsiębiorczości związanej z produktami lokalnymi i tradycyjnymi. Wspieranie przez LGD mikroprzedsiębiorczości bazującej na lokalnej wytwórczości osiąga coraz bardziej imponujące efekty na obszarze 11 gmin na Lubelszczyźnie, gdzie Lokalna Grupa Działania „Zielony Pierścień” wdraża Lokalną Strategię Rozwoju i Plan Rozwoju Turystyki.

W tym subregionie, w ciągu ostatnich kilku lat powstało kilkanaście rodzinnych firm, które w swoim biznesie wyłącznie lub głównie postawiły na wytwarzanie lokalnych i tradycyjnych wyrobów, czyli takich produktów, które są identyfikowane z konkretnym obszarem poprzez wytwórców i surowiec, a także są wytwarzane według lokalnych receptur. Od 2010 r. LGD zajmuje się oceną i certyfikacją propozycji produktów lokalnych zgłaszanych przez lokalne społeczności (organizacje pozarządowe, koła gospodyń wiejskich, lokalnych liderów, przedsiębiorców, jednostki kultury). Produkty są certyfikowane, zgodnie z przyjętym regulaminem określającym zasady certyfikacji i obowiązki producentów, w siedmiu kategoriach: produkt spożywczy, sztuka rękodzieła, produkt usługowy, pamiątka turystyczna, zespół regionalny i wydarzenie/impreza.

Od 2008 roku LGD pozyskała na rozwój lokalny blisko 27 mln zł z różnych funduszy pomocowych. Do najważniejszych inicjatyw należały: (a) wdrażanie Lokalnej Strategii Rozwoju w latach 2009-2015 o łącznym zrealizowanym budżecie na poziomie 13,7 mln zł, w tym 11,4 mln zł na projekty wybierane w konkursach; (b) wdrażanie w latach 2011-2016 projektu partnerskiego w ramach szwajcarskiego programu współpracy pn. „EUROszansa dla Lubelszczyzny – budowanie konsensusu społecznego na rzecz zrównoważonego rozwoju subregionu w krajobrazie kulturowym trójkąta turystycznego: Nałęczów-Puławy-Kazimierz Dolny” o łącznej wartości 4,1 mln CHF, którego głównym działaniem był regranting, za który odpowiadała LGD jako operator dotacji (LGD w tym projekcie była dysponentem środków w wysokości około 12 mln zł) oraz (c) utworzenie w 2012 r. infrastruktury do



fot. Lokalna Grupa Działania Hoga Kusten



fot. Stowarzyszenie „Zielony Krzyż”



fot. Börzsöny-Duna-Ipoly Vidékfejlesztési Egyesület



fot. Stowarzyszenie Kraina św. Anny



fot. Stowarzyszenie Centrum Edukacji Tradycja i Współczesność



fot. Stowarzyszenie Doradców na Rzecz Rozwoju Obszarów Wiejskich–AGROPLUS+



fot. Lokalna Grupa Działania „Zielone Bieszczady”



fot. Lokalna Grupa Działania „Piękna Ziemia Gorczańska”



fot. Stowarzyszenie na Rzecz Rozwoju i Promocji Podkarpacia „Pro Carpathia”

uprawiania turystyki rowerowej (w tym m.in. oznakowanie szlaków rowerowych o długości ponad 500 km, utworzenie miejsc wypoczynkowych dla rowerzystów) na obszarze 16 gmin w ramach projektu partnerskiego (współfinansowanego z Regionalnego Programu Operacyjnego Województwa Lubelskiego w kwocie 1,2 mln zł) z gminami, którego LGD była liderem.

Należy wskazać, że projekt „EUROszansa dla Lubelszczyzny...” na obszarze LGD był ważnym narzędziem rozwoju przedsiębiorczości w sektorze turystycznym. W efekcie na ponad 270 złożonych wniosków wsparcie otrzymało 151 projektów. Dzięki nim powstała nowa sieciowa infrastruktura turystyczna jak np. sieć szlaków nordic walking o długości 150 km, sieć szlaków konnych o długości ponad 300 km czy sieć wypożyczalni rowerów z ponad 20 wypożyczalniami. LGD wybudowała dla kajakarzy w ramach projektu „EUROszansa dla Lubelszczyzny...” jednogwiazdkowy kemping nad Wieprzem w Kośminie z zapleczem socjalnym (toalety, prysznice, miejsce wypoczynku), polem namiotowym i miejscem na kampery. Wsparcie finansowe otrzymało 6 także ponad 50 podmiotów gospodarczych, które tworzyły lub poszerzyły swoją ofertę usługową w zakresie noclegów i gastronomii. Ponadto w ramach tego projektu opracowany został Plan Rozwoju Turystyki dla subregionu trójkąta turystycznego Kazimierz Dolny – Nałęczów – Puławy na lata 2012 – 2020.

Ważnym doświadczeniem dla LGD była także realizacja w latach 2010-2012 w partnerstwie z 14 gminami projektu pn. „Utworzenie pętli rowerowych na obszarze od Kazimierskiego do Kozłowieckiego Parku Krajobrazowego jako zintegrowanego i sieciowego produktu turystycznego”, który był współfinansowany w kwocie 1,2 mln zł z Regionalnego Programu Operacyjnego Województwa Lubelskiego. Jego liderem była LGD. W efekcie na obszarze LGD utworzono Krainę Rowerową (www.krainarowerowa.pl) z siecią szlaków rowerowych o długości ponad 500 km. Dzięki tej infrastrukturze powstał sieciowy produkt turystyki aktywnej dla rowerzystów. Przy szlakach powstały nowe atrakcje turystyczne (np. izby tradycji, „Manufaktura Różana”), które prezentowały turystom dziedzictwo lokalne obszaru (np. ginące zawody, produkty lokalne).

Okazuje się, iż nad komercjalizacją zastanawiano się już od samego początku powstania LGD, czyli od marca 2008 roku, ponieważ już wtedy w statucie zostało wpisane prowadzenie działalności gospodarczej. Celem wpisania działalności gospodarczej było pozyskiwanie środków na wsparcie dla mieszkańców oraz aby rozwijać lokalne inicjatywy gospodarcze. Miało to swoje zupełnie niezamierzone skutki. Spowodowało to, iż wójtowie wprawdzie mogli być członkami LGD, ale nie mogli być członkami organu zarządzającego.

LGD miała już wtedy plany, aby podejmować działania w branży turystycznej, np. sprzedawać oferty turystyczne. Jednak po dwóch latach LGD doszło to wniosku, że zapis z działalnością może przynieść dużo kłopotów formalnych (głównie chodziło o kwalifikowalność VAT), a co za tym idzie strach przed konsekwencjami prawnymi i finansowymi. Wtedy LGD doszła do wniosku, iż trzeba jednak wykreślić z rejestru prowadzenie działalności gospodarczej. Podjęta została natomiast decyzja, aby utworzyć inny podmiot, który będzie prowadził działalność gospodarczą i będzie związany z LGD. Tym innym podmiotem jest **Fundacja "Przyroda - Tradycja - Ludzie"** utworzona została 8 czerwca 2015 r. poprzez dokonanie wpisu w Krajowym Rejestrze Sądowym. Głównym jej celem jest wspieranie rozwoju lokalnego i regionalnego i to ona zajmuje się sprzedażą oferty komercyjnej. Należy podkreślić, iż fundatorem jej jest Lokalna Grupa Działania „Zielony Pierścień”. Jest jednoosobowy zarząd. Fundację prowadzi ją Pani, która wcześniej pracowała w biurze LGD. Natomiast członkami Rady Fundacji jest kilku członków zarządu LGD. Pan Zbigniew Pacholik jest przewodniczącym Rady Fundacji. Siedziba fundacji znajduje się w tym samym obiekcie co siedziba LGD - w dworcu Kossaków w Kośminie nad Wieprzem w gminie Żyrzyn. Teren został wydzierżawiony na 15 lat od Gminy Żyrzyn. Są to 4 ha wokół obiektu (dworek Kossaków). Usytuowanie obiektu nad rzeką powoduje, że jest to bardzo dobre miejsce do uprawiania turystyki kajakowej.

Zmiana lokalizacji biura LGD w 2013 roku z Nałęczowa do Kośmina, też było spowodowane chęcią prowadzenia komercyjnej działalności turystycznej. Walory przyrodnicze oraz węzeł komunikacyjny powodują, iż turystyka może się dobrze rozwijać na tym obszarze. Jednak wcześniej teren ten nie był zbyt wykorzystywany turystycznie.

Obecnie do najważniejszych osiągnięć w zakresie działalności turystycznej należą: oznakowanie szlaku kajakowego na odcinku 120 km od Lubartowa do Dębina, powstanie siedmiu podmiotów gospodarczych, z czego 5 podmiotów dostało dofinansowanie od LGD z Programu Projekt współfinansowany przez Szwajcarię w ramach szwajcarskiego programu współpracy z nowymi krajami członkowskimi UE, na rozpoczęcie działalności turystycznej. Pierwsze projekty zostały zakończone w 2014 roku i nastąpiło w tym okresie rozwinięcie turystyki kajakowej (ok. 15 tys. kajakarzy w sezonie). Obecnie powstaje coraz więcej kwater prywatnych.

Fundacja "Przyroda - Tradycja - Ludzie" rozpoczęła swoją działalność, wtedy kiedy został zakończony okres realizacji projektów, dlatego musiały zostać zaciągnięte kredyty, za poręczeniem członków LGD. W chwili obecnej Fundacja oferuje: spływy kajakowe od czerwca 2015 roku, zarządza kempingiem, który składa się z pola namiotowego i miejsca na campery, organizuje wizyty studyjne. W planach jest

rozwijanie także turystyki w branży rowerowej. Na etacie Fundacji jest jedna osoba. Jeśli jest taka potrzeba zatrudniane są osoby na zlecenie, np. do pomocy przy kajakach, lub też np. nauczyciele do oprowadzania po okolicy.

Fundacja realizuje swoje cele poprzez:

- organizowanie i finansowanie:
 - przedsięwzięć o charakterze informacyjnym, szkoleniowym i doradczym, w tym m.in. seminariów, wizyt studyjnych, szkoleń, konferencji i konkursów,
 - przedsięwzięć o charakterze turystycznym i rekreacyjnym.
 - imprez turystycznych, kulturalnych i sportowych oraz festiwali, targów, pokazów i wystaw, służących zwłaszcza promocji regionu i jego tożsamości kulturowej,
 - działalności promocyjnej, informacyjnej i poligraficznej, w tym: opracowywanie i druk broszur, folderów, plakatów, opracowywanie i rozpowszechnianie materiałów audiowizualnych, tworzenie stron internetowych, przygotowywanie i rozpowszechnianie innych materiałów o charakterze reklamowym lub promocyjnym;
 - współpracę i wymianę doświadczeń z instytucjami publicznymi i organizacjami pozarządowymi działającymi w zakresie objętym celami Fundacji na poziomie krajowym i międzynarodowym,
 - wspieranie instytucjonalne, organizacyjne i finansowe inicjatyw na rzecz społeczności lokalnych;
 - pomoc szkoleniową i doradczą w zakresie przygotowywania i realizacji projektów na rzecz rozwoju regionu oraz innych programów operacyjnych, które realizują cele statutowe Fundacji,
 - prowadzenie działalności gospodarczej, zwłaszcza w branży turystycznej.

Fundacja, jest tą instytucją, w której w przyszłości członkowie LGD Zielony Pierścień chcą się odnaleźć. Jak podkreślił Prezes, nie ma obecnie na terenie LGD sieciowego produktu turystyki. Natomiast funkcjonuje już sieć współpracy pomiędzy lokalnymi podmiotami. Ta sieć współpracy powstała dzięki LGD Zielony Pierścień, tak aby w przyszłości stworzyć sieciowy skomercjalizowany produkt turystyki działający w zakresie Fundacji, która będzie mogła działać jako operator turystyki. Ponadto Fundacja powinna rozwijać się także w kierunku przetwórstwa owoców i warzyw

skupywanych od okolicznych rolników. W celach LGD jest stworzenie inkubatora przetwórstwa, który jest wpisany w Lokalnej Strategii Rozwoju 2016-2023. Lokalizacja blisko Lublina i Warszawy, a także moda na produkty lokalne powoduje iż powstał pomysł, aby Fundacja zajmowała się przetwórstwem. Warto podkreślić, że przetwory z danego regionu mają stanowić „pamiątki turystyczne”.

Podsumowując obszary działań komercyjnych Fundacji, to przede wszystkim branża turystyczna, a w przyszłości przetwórcza oraz szkoleniowa.

Należy podkreślić, iż jedną z barier na początku prowadzenia działalności turystycznej Fundacji było m.in. wykupienie ubezpieczenia dla operatorów turystyki, gdzie polisa to kwota około kilkunastu tysięcy. Można było to zrealizować dopiero w 2017 roku, gdzie miała już przychody i wykazała doświadczenie.

Należy podkreślić, iż osobami, które działają obecnie w zakresie Fundacji to członkowie Zarządu LGD, którzy upatrują w Fundacji swoją przyszłość.

Lokalna Grupa Działania „Piękna Ziemia Gorczańska”

LGD Stowarzyszenie „Piękna Ziemia Gorczańska” została utworzona 16 maja 2008 roku przez przedstawicieli dwóch gmin: Mszana Dolna i Niedźwiedź. LGD została stworzona, aby działać w ramach Osi-4 LEADER Programu Rozwoju Obszarów Wiejskich na lata 2007- 2013 współfinansowanego ze środków Europejskiego Funduszu Rolnego na rzecz Rozwoju Obszarów Wiejskich.⁹¹ Celem podjęcia pracy nad strategią rozwoju dla obszaru LGD Stowarzyszenia „Piękna Ziemia Gorczańska” było pobudzanie lokalnych inicjatyw na rzecz rozwoju Beskidu Wyspowego i Gorców oraz podejmowanie działań na rzecz rozwoju i promocji regionu w ramach udziału w Osi-4 PROW Leader. LGD Stowarzyszenie „Piękna Ziemia Gorczańska” w trakcie opracowywania strategii miała wsparcie ze strony wielu mieszkańców regionu, włączyli się w te prace także właściciele małych firm i młodzież, jak również Urzędy Gminy oraz przedstawiciele różnych organizacji lokalnych i poza lokalnych związanych z regionem. Pomoc ta była bardzo ważna, gdyż dzięki ich krytycznemu spojrzeniu na region i zaangażowaniu, została przeprowadzona analiza istniejących warunków przyrodniczych, kulturowych, historycznych, społecznych oraz ekonomicznych. Zostały zidentyfikowane problemy oraz dokonane szczegółowe oceny sposobu ich rozwiązania, wykorzystane atuty i szanse rozwojowe jakie posiada region LGD. Strategia Rozwoju LGD Stowarzyszenia „Piękna Ziemia Gorczańska” obejmuje obszar wyznaczony przez masyw górski Beskidu Wyspowego i Gorców, który jest zróżnicowany krajobrazowo, kulturowo, historycznie oraz społecznie. Zadaniem koordynatorów powstania LGD było zgromadzenie niezbędnych informacji na temat

programu LEADER i procedur związanych z powstaniem oraz funkcjonowaniem LGD. Informacje te zostały dokładnie opracowane, a następnie skierowane do określonej grupy docelowej- stanowili ją liderzy sektorów publicznego, gospodarczego i społecznego, którzy w przeszłości uczestniczyli w podobnych przedsięwzięciach lub brali czynny udział na rzecz rozwoju swoich miejscowości. Materiały, które zostały przekazane miały na celu zapoznać przedstawicieli społeczności lokalnej z koncepcją programu LEADER, jak również pomysłem powstania i funkcjonowania LGD na tym obszarze. 25 kwietnia 2008 roku w Gminie Mszana Dolna zostało zorganizowane spotkanie informacyjne, w którym wzięli udział mieszkańcy Gminy Mszana Dolna i Gminy Niedźwiedź, jak również wójtowie obu Gmin, przewodniczący Rady Gminy Mszana Dolna oraz przedstawiciele sektora publicznego, gospodarczego i społecznego. W spotkaniu wzięli udział wykładowcy, którzy przybliżyli informacje na temat programu LEADER. Podczas spotkania została rozdana wszystkim uczestnikom przykładowa wersja statutu, w celu zapoznania się z jego treścią. Osoby zebrane wyraziły chęć utworzenia LGD, dlatego też kolejne spotkanie odbyło się 7 maja 2008 roku. Na tym spotkaniu ponownie pojawili się przedstawiciele sektorów: publicznego, gospodarczego i społecznego. Podczas spotkania zostały poruszone kwestie dotyczące powołania LGD, a zwłaszcza zapisów statutu LGD oraz ustalono nazwę – Stowarzyszenie „Piękna Ziemia Gorczańska”.

W sierpniu 2008 roku zostało zorganizowane spotkanie zarządu LGD, w celu sporządzenia dokumentów dla uzyskania numeru identyfikacyjnego w ARiMR w Krakowie, niezbędnego do ubiegania się o fundusze na realizację LSR. Gmina Mszana Dolna została upoważniona do wyłonienia firmy, która opracuje LSR- warunek ten był konieczny do uzyskania wsparcia finansowego ze środków Urzędu Marszałkowskiego w Krakowie w formie bezzwrotnej dotacji w kwocie 10 000 zł. Brakującą kwotę 5 000 zł w równych częściach zobowiązali się pokryć wójtowie Gminy Mszana Dolna oraz Gminy Niedźwiedź, ze środków budżetowych urzędów. 13 października 2008 roku LGD Stowarzyszenie „Piękna Ziemia Gorczańska” wstąpiła do Małopolskiej Sieci LGD, natomiast 13 listopada 2008 roku w trakcie zebrania Zarządu została podjęta decyzja o powołaniu biura LGD i zatrudnieniu pracowników. Dnia 9 stycznia 2009 roku LSR została uchwalona. Na realizację LSR w latach 2007-2013, LGD otrzymała kwotę około 3,5 ml zł, pochodzące ze środków EFRROW. Fundusze te zostały przeznaczone na realizację następujących celów:

- Rozwój turystyki w oparciu o walory przyrodnicze, kulturowe oraz historyczne obszaru.
- Wsparcie inicjatyw służących integracji, aktywizacji i edukacji mieszkańców „Pięknej Ziemi Gorczańskiej”.

- Zrównoważone korzystanie z zasobów środowiska naturalnego. LGD Stowarzyszenie „Piękna Ziemia Gorczańska”, dzięki nowej perspektywie finansowej na lata 2014-2020, w czerwcu 2015 roku przyłączyła do swojej działalności Miasto Mszana Dolna. Dzięki tej możliwości mogą ubiegać się o środki unijne mieszkańcy gmin jak również miasta.⁹⁵ Również została opracowana Lokalna Strategia Rozwoju, jak w poprzednim okresie, która określa cele:

- Cel ogólny: Piękna i przedsiębiorcza Ziemia Gorczańska.
- Cel szczegółowy: Stworzenie warunków do rozwoju działalności gospodarczej oraz Wsparcie aktywności społecznej.

Stowarzyszenie Młodzieżowe Centrum Współpracy z Tyczyną

7 lipca 2014 roku zostało zarejestrowane Stowarzyszenie Młodzieżowe Centrum Współpracy w Tyczynie. Podstawą powstania była grupa nieformalna tworząca pod patronem Środowiskowego Domu Samopomocy Caritas w Tyczynie gazetę młodzieżową o nazwie Tyczyn Online. Z pośród jej członków znaleźli się chętni, aby wziąć na siebie odpowiedzialność, na powstanie i funkcjonowanie nowego Stowarzyszenia w podrzeszowskim Tyczynie.

Swoją działalność MCW skupiło wokół czterech sektorów:

- Organizacja Wypoczynku Zorganizowanego w formie głównie: Kolonii Letnich, Zimowisk oraz Obozów. Licząc wraz z sezonem 2019 Stowarzyszenie zorganizowało łącznie 10 wypoczynków, w których udział wzięło ponad 800 uczestników. Warto podkreślić, że Stowarzyszenie w tym celu wielokrotnie pozyskiwało dofinansowania m.in. z Gminy Tyczyn, Kuratorium Oświaty w Rzeszowie oraz Funduszu Składowego Ubezpieczeń Społecznych Rolników, Dzieci i młodzież, które uczestniczyły w wypoczynku z MCW były m.in. w Zakopanem, Kościelisku, Darłównie, Sarbinowie, Mrągowie oraz Jastrzębiej Górze. Wypoczynek jest obszarem, na którym Stowarzyszenie ma dalsze plany rozwoju swojej działalności,

- Organizacja Finałów Wielkiej Orkiestry Świątecznej Pomocy. W tym celu działa przy Stowarzyszeniu Sztab WOŚP nr 4114. W latach 2015-2019 przy Sztapie WOŚP w Tyczynie brało udział łącznie 500 wolontariuszy, którzy zebrali 180 tys. zł. Zorganizowano 5 dużych finałów, podczas których wystąpiło na naszej scenie ponad 600 osób. W orkiestrowym turnieju w siatkówkę udział wzięło łącznie 60 drużyn. Tyczyński Finał swoim obszarem obejmuje teren 5 Gmin: Tyczyn, Błazowa, Hyżne, Chmielnik oraz Lubenia i jest jednym na najlepiej ocenianych i rozpoznawalnym w województwie podkarpackim, co - jak podkreślają członkowie stowarzyszenia - jest dodatkową motywacją do lepszej organizacji kolejnych finałów,

- Tworzenie i realizacja projektów. Są to projekty lokalne, które wpływają na obszar, gdzie znajduje się i funkcjonuje MCW, czyli Gminę Tyczyn. Były to projekty dofinansowywane m.in.

z Programu Działaj Lokalnie, jak również z Funduszu Inicjatyw Obywatelskich. Kolejne Programy, dużo większe - to obszar współpracy międzynarodowej. W ramach którego MCW współtworzyło projekty: „Take a chance, Be the Change” i „Kick Starter”, w ramach Programu ERASMUS+ oraz Workcamp na kolonii – FIYE705, który był projektem wspierającym wypoczynek letni. Istnieje również szereg projektów lokalnych nie finansowanych, które warto wymienić: Tyczyn Online – czyli prowadzenie lokalnej prasy internetowej aktualnie zmieniającą się w formę wywiadów na portalu YouTube, FGT – Fakty Gminy Tyczyn, które stanowią promocję Gminy, na obszarze, gdzie funkcjonuje Stowarzyszenie oraz szereg projektów, które Młodzieżowe Centrum Współpracy współtworzyło lub wspierało w działaniach z partnerami,

- Działania Lokalne i współpraca w tym zakresie z lokalnymi instytucjami oraz JST. Część z tych działań została już wyżej wymieniona. Natomiast są obszary, które Stowarzyszenie wspiera. Przede wszystkim imprezy lokalne organizowane przez JST, do których MCW włącza się jako ich współorganizator (Dni Tyczyna, Łojdiridi, Przegląd Zespołów Śpiewaczych, Dożynki, Pikniki).

W siedzibie Stowarzyszenie funkcjonuje świetlica młodzieżowa, do której w ustalonych godzinach można przyjść i spędzić kreatywnie czas. MCW wspiera również mniejsze inicjatywa.

Stowarzyszenie istnieje dopiero 5 lat. Jesteśmy jednak bardzo rozpoznawalni dzięki działaniom, które zostały powyżej opisane. Stowarzyszenie jest tworzone przez młodych ludzi, głównie w wieku 18-23 lata. Umieją oni współpracować, wspólnie rozwiązywać problemy lokalnej społeczności, a przede wszystkim są grupą przyjaciół.

Stowarzyszenie na Rzecz Rozwoju i Promocji Podkarpacia „Pro Carpathia”

27 stycznia 2004 r. zostało zarejestrowane Stowarzyszenie na Rzecz Rozwoju i Promocji Podkarpacia „Pro Carpathia”. Jego założycielami była grupa przedsiębiorców, działaczy organizacji pozarządowych, dziennikarzy, a także naukowców. Od początku zakładano działalność mającą na celu wsparcie zarówno organizacji społecznych, jak i podmiotów z sektora gospodarki. Stowarzyszenie swoje cele statutowe wdraża poprzez inicjowanie różnych projektów o zasięgu krajowym i międzynarodowym.

Stowarzyszenie samodzielnie oraz w partnerstwie opracowało i zrealizowało ponad 60 przedsięwzięć, finansowanych ze środków dostępnych przed wstąpieniem Polski do Unii Europejskiej, jak i tych, o które można było się ubiegać po uzyskaniu unijnego członkostwa. Projekty uzyskały dofinansowanie m.in. ze środków unijnych w ramach programów krajowych, regionalnych oraz inicjatyw wspólnotowych wspierających m.in. współpracę transgraniczną, a także ze środków norweskich i szwajcarskich. Projekty Stowarzyszenia były finansowane także z programów ministerialnych oraz z budżetu województwa i miasta. Organizacja dysponuje obecnie doświadczonym, 16. osobowym zespołem, jednak w historii Stowarzyszenia były również lata, gdzie zatrudniano nawet blisko 30 osób. W Stowarzyszeniu doświadczenie zawodowe zdobywają również studenci - stażyści i praktykanci z podkarpackich uczelni wyższych, którzy po odbyciu staży często znajdują tutaj zatrudnienie: 37 osób odbyło staże absolwenckie, a 29 spośród nich zostało następnie zatrudnionych w Stowarzyszeniu.

Od czerwca 2012 r. Stowarzyszenie posiada własny lokal biurowy w Rzeszowie w zabytkowej kamienicy przy Rynku nr 16, o powierzchni 200 m². Biuro zostało gruntownie przebudowane i wyposażone na potrzeby organizacji. Wynajmowany jest jeszcze lokal przy ulicy Gałęzowskiego 6, gdzie mieściła się pierwsza siedziba Stowarzyszenia, a obecnie realizowane są projekty aktywizujące osoby bezrobotne.

Stowarzyszenie zarządza 8 stronami internetowymi:

www.procarpathia.pl,
www.e-procarpathia.pl,
www.zielonepodkarpacie.pl,
www.podkarpackiesmaki.pl,
www.skarbypodkarpackie.pl,
www.karpaty.turystyka.pl,
www.szlakpodkarpackiesmaki.pl,
www.sklep.podkarpackiesmaki.pl.

Prowadzi ponadto 12 profili społecznościowych na Facebook'u.

Stowarzyszenie jest członkiem: Podkarpackiej Regionalnej Organizacji Turystycznej, Kłastry „Podkarpackie Smaki”, Podkarpackiego Kłastry Turystycznego, Konsorcjum Kulinarnego „Kuchnia Polska”, Forum Współpracy na rzecz sieci NATURA 2000, CCCWeb z siedzibą w Budapeszcie, Ogólnopolskiego Stowarzyszenia Przetwórców i Producentów Produktów Ekologicznych „Polska Ekologia”, Kłastry BIO-Żywności POLSKA EKOLOGIA.

Stowarzyszenie czynnie działa na rzecz wsparcia rynku pracy i aktywizacji osób bezrobotnych. Od wielu lat realizuje projekty finansowane ze środków Europejskiego Funduszu Społecznego, umożliwiające uzyskanie kwalifikacji zawodowych, staży i bezzwrotnego wsparcia finansowego na założenie własnej działalności gospodarczej. W wyniku tych projektów założono m.in. 611 firm.

Stowarzyszenie jest animatorem i koordynatorem dwóch klastrów: Klastra Podkarpackie Smaki oraz Karpackiego Klastra Turystycznego, założonych w 2013 r.

Klaster Podkarpackie Smaki zrzesza obecnie 64 podmioty. W tym zakresie priorytetowym celem Stowarzyszenia „Pro Carpathia” jest stworzenie rozpoznawalnej marki Podkarpackie Smaki, podniesienie świadomości mieszkańców regionu w zakresie potencjału spuścizny kulturowej i promocji produktu ekologicznego, regionalnego i tradycyjnego. Do promocji klastra wykorzystane jest logo „Podkarpackie Smaki”, stanowiące własność Stowarzyszenia i będące zastrzeżonym znakiem towarowym.

Karpacki Klaster Turystyczny zrzesza 71 przedsiębiorstw i podmiotów z branży turystycznej, działających na południu województwa (Bieszczady, Beskid Niski i Pogórze).

Za działania popularyzujące region Stowarzyszenie otrzymało w 2014 r. Honorową Odznakę „Za zasługi dla turystyki” przyznaną przez Ministerstwo Sportu i Turystyki. Stowarzyszenie za swoją działalność otrzymało również wyróżnienia, odznaki i listy gratulacyjne od: PTTK Oddział Rzeszów, AZS Rzeszów i Uniwersytetu Rzeszowskiego.

Stowarzyszenie wytyczyło i jest animatorem Szlaku Św. Jakuba Via Regia w województwie podkarpackim oraz Karpackiego Szlaku Wina, współtworzyło również Szlak Kultury Wołoskiej.

W 2013 r. z inicjatywy Stowarzyszenia został utworzony Szlak Kulinarny Podkarpackie Smaki, zrzeszający 50 obiektów gastronomicznych z województwa. Szlak ten wyróżniony został przez Podkarpacką Regionalną Organizację Turystyczną, jako Najlepszy Produkt Turystyczny 2014 r., nowatorski oraz przyjazny dla turystów. Obecnie jest to jeden z największych działających szlaków kulinarnych w Polsce. W 2017 r. Szlak został laureatem 7 edycji konkursu National Geographic Traveler 7 Nowych Cudów Polski 2017. W 2018 r. Szlak uzyskał drugie miejsce w kategorii „Oferta szlaków kulinarnych na obszarach wiejskich”. Organizatorem ogólnokrajowego konkursu „Na wsi najlepiej - 12 dobrych praktyk w turystyce wiejskiej” była Polska Organizacja Turystyczna.

W obiektach znajdujących się na Szlaku Kulinarным wprowadzono ofertę handlową pn. półka Podkarpackie Smaki, z regionalną żywnością. Funkcjonuje ona już w 22 miejscach w województwie (w hotelach, restauracjach, zajazdach, m.in. w Zamku w Krasiczynie, Baranowie Sandomierskim, w Hotelu Hilton Garden Inn w Rzeszowie, w sklepie Baltona w Porcie Międzynarodowym w Jasionce). W ofercie znalazło się blisko 120 wyrobów od producentów z regionu.

W 2017 r. otwarto sklep internetowy www.sklep.podkarpackiesmaki.pl, który oferuje produkty spożywcze i kosmetyki (ponad 500 pozycji), produkowane wyłącznie na terenie województwa podkarpackiego: są to m.in. ekologiczne susze owocowe, mieszanki warzywne, soki, herbaty, oleje, czekolady, wyroby piekarnicze i wędliniarskie.

Stowarzyszenie stworzyło również linię wyrobów, które sprzedaje pod własną marką Podkarpackie Smaki, wykonywanych przez podkarpackie firmy z sektora przetwórstwa rolno-spożywczego. Są to czekolady, dżemy i konfitury. Produkty te zawierają m.in. owoce derenia – niegdyś masowo uprawianego w regionie, a którego uprawa jest obecnie stopniowo przywracana. Konfitura z derenia i czarnej jagody „Podkarpackie Smaki” znalazła się na liście 20 produktów biorących udział w plebiscycie „Certyfikat Dobry Produkt”, spośród 160 nominowanych produktów na www.portalspozywczy.pl - ostatecznie zdobyła 3 miejsce.

Od lat Stowarzyszenie również zabiega o przywrócenie tradycji serowarskich na Podkarpaciu. Przed II wojną światową na tym terenie było ponad 80 serowarni, obecnie działa ich 10. W tym zakresie Stowarzyszenie realizowało projekty badawcze z Uniwersytetem Rzeszowskim, szkolenia i inne działania integrujące producentów sera.

Pracownicy Stowarzyszenia wspomagają producentów wyrobów tradycyjnych w przygotowywaniu wniosków o wpisanie wyrobów na Listę Produktów Tradycyjnych Ministerstwa Rolnictwa i Rozwoju Wsi.

Stowarzyszenie wydaje również bezpłatne publikacje – książki, foldery, czasopisma i mapy oraz filmy popularnonaukowe. W 2015 r. po raz pierwszy wydany został w formie komercyjnej „Leksykon drewnianej architektury sakralnej województwa podkarpackiego”. Wśród instytucji, które zakupiły tę pozycję są dziesiątki polskich bibliotek oraz szereg znaczących bibliotek zagranicznych, m.in. Królewska Biblioteka w Londynie, Biblioteka Kongresu Stanów Zjednoczonych (Yale University Library, United States of America, University of Notre Dame, United States of America, Library of Congress, United States of America, Elmer Holmes Bobst Library, United States of America, Columbia University Libraries, United States of

America, Cambridge University Library, United Kingdom, The University of Chicago Library, United States of America; The British Library, United Kingdom).

Ostatnim sukcesem Stowarzyszenia jest uzyskanie dofinansowania projektu pn. „Świat karpackich rozet – działania na rzecz zachowania kulturowej unikalności Karpat” dzięki środkom Programu Współpracy Transgranicznej Polska-Białoruś-Ukraina, w ramach którego wybudowany zostanie obiekt Karpackie Centrum Dziedzictwa Kulturowego – Rozeta, w miejscowości Bystre w Bieszczadach (gmina Baligród).

Lokalna Grupa Działania „Ziemia Przemyska”

Lokalna Grupa Działania „Ziemia Przemyska” zawiązała się 27 grudnia 2007 r. podczas Walnego Zebrania Członków. Komitet założycielski, w skład którego wchodziło 5 osób, wystąpił z inicjatywą powołania LGD, która jednogłośnie została poparta przez wszystkich uczestników zebrania założycielskiego. LGD „Ziemia Przemyska” działa w oparciu o ustawę z 7 kwietnia 1989 r. Prawo o stowarzyszeniach oraz ustawę z 7 marca 2007 r. o wspieraniu rozwoju obszarów wiejskich. Stowarzyszenie działa na terenie Rzeczypospolitej Polskiej.

Obszar działania LGD „ZIEMIA PRZEMYSKA” usytuowany jest we wschodniej części województwa podkarpackiego i obejmuje swoim zasięgiem osiem gmin powiatu przemyskiego: Bircza, Fredropol, Krasieczyn, Medyka, Przemyśl, Orły, Stubno, Żurawica. Łączna powierzchnia wynosi 962 km², co zajmuje 5,39 % terenu województwa podkarpackiego. Zamieszkuje go 59 896 osób, co odpowiada o 2,81 % populacji Podkarpacia.

Obszar działania Lokalnej Grupy Działania „ZIEMIA PRZEMYSKA” jest obszarem spójnym przestrzennie w kontekście geograficznym (każda para gmin pozostaje w bezpośrednim lub przynajmniej w dalszym sąsiedztwie, tworząc tym samym zwarty geograficznie obszar). Spójność terytorialna gmin wchodzących w skład LGD była głównym czynnikiem powstania stowarzyszenia, gdyż stworzyła możliwość kształtowania wspólnego i jednolitego obszaru. Przynależność wszystkich gmin do jednego powiatu przemyskiego umożliwia stały i efektywny rozwój. Jednym z ważnych czynników spójności terytorialnej obszaru jest przygraniczne położenie – cztery gminy (Fredropol, Medyka, Przemyśl i Stubno) graniczą bezpośrednio z Ukrainą, co stwarza możliwości rozwoju i współpracy transgranicznej.

Położenie gmin wchodzących w skład LGD w tym samym regionie fizyczno-geograficznym warunkuje też występowanie podobnych cech środowiska

naturalnego, takich jak: ukształtowanie terenu, szata roślinna, świat zwierzęcy, warunki klimatyczne i glebowe.

Społeczność lokalna ze wszystkich partnerskich gmin chętnie i licznie uczestniczy w organizowanych przedsięwzięciach i imprezach okolicznościowych. W przeciągu ostatnich kilku lat obserwuje się wzmożoną aktywność mieszkańców wpływającą na rozwój inicjatyw integrujących lokalne środowiska poprzez organizację wspólnych, dla całego obszaru LGD przedsięwzięć, szczególnie w zakresie kultury, edukacji i sportu. Duży wpływ na ten rozwój miały środki pozyskane przez te instytucje w ramach PROW 2007-2013, dzięki którym zrealizowano wiele przedsięwzięć związanych z krzewieniem lokalnej kultury i historii.

Przykłady dobrych praktyk PROW 2007-2013 – Wdrażanie Lokalnych Strategii Rozwoju

BENEFICJENT: FUNDACJA DZIEDZICTWO PRZYRODNICZE

TYTUŁ PROJEKTU: UTWORZENIE PUNKTU INFORMACJI TURYSTYCZNEJ PROMUJĄCEGO WALORY POGÓRZA PRZEMYSKIEGO

MIEJSCE REALIZACJI: Nowosiółki Dydyńskie, Gmina Fredropol

TERMIN REALIZACJI PROJEKTU: 31 lipca 2014r.

DZIAŁANIE PROW 2007-2013:

Działanie 413 „Wdrażanie lokalnych strategii rozwoju” w zakresie „Małych projektów” tj. operacji, które nie kwalifikują się do wsparcia w ramach działań osi 3, ale przyczyniają się do osiągnięcia celów tej osi.

CEL OPERACJI: Wykorzystanie walorów przyrodniczo-kulturowych Pogórza Przemyskiego dla zwiększenia liczby turystów odwiedzających region poprzez utworzenie punktu informacji turystycznej, zakup infokiosku i namiotu promocyjnego oraz druk materiałów informacyjno-promocyjnych w postaci mapy folderu i broszury.

REALIZACJA OPERACJI:

1. Utworzenie punktu informacji turystycznej:

- a) Zakup wyposażenia do stacjonarnego punktu informacji,
- b) Zakup namiotu promocyjnego z wyposażeniem,
- c) Zakup Infokiosku –mobilnego elementu punktu informacji.

2. Opracowanie i druk materiałów informacyjno – promocyjnych:

a) Opracowanie merytoryczne map – przewodników oraz folderu i broszur informacyjno – promocyjnych a także zlecenie przetłumaczenia tekstów na język angielski i ukraiński,

b) Opracowanie graficzne folderu, broszury informacyjno – promocyjnej i mapy przewodnika przez grafika,

c) Druk mapy, folderu i broszury.

3. Oznakowanie punktu informacji i Infokiosku.

BENEFICJENT: GMINNE CENTRUM KULTURALNE W MEDYCE

TYTUŁ PROJEKTU: ZAKUP INSTRUMENTÓW MUZYCZNYCH DLA ORKIESTRY DĘTEJ W MEDYCE

MIEJSCE REALIZACJI: Medyka, Gmina Medyka

TERMIN REALIZACJI PROJEKTU: 31 sierpnia 2012 r.

DZIAŁANIE PROW 2007-2013:

Działanie 413 „Wdrażanie lokalnych strategii rozwoju” w zakresie „małych projektów” tj. operacji, które nie kwalifikują się do wsparcia w ramach działań osi 3, ale przyczyniają się do osiągnięcia celów tej osi

CEL OPERACJI:

Kultywowanie miejscowych tradycji, obrzędów i zwyczajów, a także wzmocnienie i kultywowanie tradycji muzycznych wśród mieszkańców poprzez zakup instrumentów muzycznych dla Orkiestry Dętej w Medyce. Dzięki realizacji operacji nastąpiło ożywienie i wzrost aktywności społecznej mieszkańców obszaru Lokalnej Strategii. Rozwoju, wzrosło zainteresowanie tradycją oraz zachowaniem dziedzictwa kulturowego obszarów wiejskich. Ponadto realizacja operacji umożliwiła rozwój tożsamości społeczności lokalnej oraz promocję miejscowości na szeroką skalę poprzez udział Orkiestry Dętej w różnorodnych imprezach.

REALIZACJA OPERACJI:

Zakup instrumentów muzycznych: saksofon tenorowy, sakshorn tenorowy, sakshorn barytonowy, trąbka, puzon basowy, talerze marszowe, bęben marszowy basowy.

WDRAŻANIE PROJEKTÓW WSPÓŁPRACY

NAZWA ZADANIA: „ZIEMIA POGÓRZE DOLINA – TRZY KRAINY – TRZY DZIEDZINY”

CELE PRZEDSIĘWZIĘCIA: Identyfikacja i promocja kultury i dziedzictwa kulturalnego związanego z tradycją i sztuką ludową obszaru trzech partnerskich LGD poprzez różnorodne działania integracyjne, artystyczne (spotkania, wystawy, konferencje, konkursy) oraz stworzenie bazy danych (na wspólnej stronie internetowej) osób oraz organizacji zajmujących się twórczością artystyczną, tradycyjną, współczesną i profesjonalną.

REALIZACJA PRZEDSIĘWZIĘCIA:

1. Organizacja spotkania integracyjnego w Orłach.
2. Organizację konkursu dotyczącego zaprojektowania i wykonania elementu promującego Projekt Współpracy na obszarze objętym projektem.
3. Organizację konkursu dotyczącego zaprojektowania i wykonania elementu promującego Projekt Współpracy na obszarze objętym projektem.
4. Organizacja konferencji w Błazowej.
5. Utworzenie strony internetowej promującą lokalną twórczość.

REZULTATY PROJEKTU:

1. Ujęcie w zasobach bazy danych średnio 10 artystów z obszaru każdej gminy partnerskich LGD (17 gmin) tj. 168 osób (w tym lokalni twórcy oraz organizacje tj.: Koła

Gospodyń Wiejskich, zespoły folklorystyczne oraz inne formalne i nieformalne grupy zajmujące się twórczością artystyczną) oraz 600 dokumentów fotograficznych

i innych załączników twórczości (teksty poezji ludowej, teksty piosenek).

2. Utworzenie, udostępnienie oraz bieżąca aktualizacja wspólnej strony internetowej w oparciu o powstałą bazę danych w celu promocji twórczości artystycznej.

3. Integracja środowisk twórczych 3 LGD i promocja zasobów dziedzictwa kulturowego związanych z tradycją, smakami, wzorami rękodzielniczymi, muzyką, poezją.

Projekt przyczynił się do zwiększenia atrakcyjności obszarów i sprzyja współpracy międzyregionalnej, uatrakcyjnił oferty związane z turystyką, wsparł zachowanie dziedzictwa kulturowego oraz wpłynął na poprawę jakości życia mieszkańców i wykorzystanie potencjału regionalnego, w oparciu o wiedzę i nowe technologie.

MIEJSCE REALIZACJI:

Gminy LGD „ZIEMIA PRZEMYSKA”(Bircza, Fredropol, Krasiczyn, Orły, Medyka, Przemyśl, Stubno, Żurawica)

Gminy LGD „Pogórze Przemysko - Dynowskie” (Dubiecko, Dynów, Jawornik Polski, Krzywcz, Rokietnica)

Gminy „Lokalne Grupy Działania - Lider Dolina Strugu” (Błażowa, Chmielnik, Hyżne,

Tyczyn)

FUKCJONOWNIE LOKALNEJ GRUPY DZIAŁANIA, NABYWANIE UMIEJĘTNOŚCI I AKTYWIZACJA

IMPREZY PLENEROWE ORGANIZOWANE NA OBSZARZE LGD.

CELE PRZEDSIĘWZIĘCIA: Promowanie Lokalnej Grupy Działania poprzez prowadzenie kampanii promocyjnej (gadżety reklamowe, ulotki, prospekty). Działanie to przyczyniło się do aktywizacji lokalnej społeczności, zwiększenia świadomości oraz wiedzy mieszkańców na temat funduszy unijnych i działalności LGD, wzrostu liczby wniosków składanych w ramach działań realizowanych przez Stowarzyszenie, wzrostu współpracy pomiędzy lokalnymi przedsiębiorcami, co przełożyło się na lepsze wykorzystanie potencjału lokalnego oraz wzrost poziomu innowacyjności.

REALIZACJA PRZEDSIĘWZIĘCIA: udział w imprezach plenerowych organizowanych na obszarze LGD. Konferencje

CELE PRZEDSIĘWZIĘCIA: Promocja turystyki wiejskiej, wsparcie dla rolniczej działalności gospodarczej (rolnictwo ekologiczne i integrowane), zwiększenie liczby lokalnych inicjatyw ekologicznych oraz zachowanie lokalnego dziedzictwa kulturowego i historycznego.

REALIZACJA PRZEDSIĘWZIĘCIA: W ramach realizacji w/w celów LGD „ZIEMIA PRZEMYSKA” organizowała lub brała udział w konferencjach tematycznych.

Regionalne dziedzictwo kulinarne LGD „Ziemia Przemyska”

Kuchnia od wieków odgrywała ogromną rolę w promocji każdego regionu. W różnych częściach kraju, w zależności od dostępności źródeł pożywienia i wielowiekowej tradycji, wykształciły się różne zwyczaje kulinarne. Tradycja, zamożność oraz warunki klimatyczne w głównej mierze decydowały o rodzaju przyrządzanych potraw. Kuchnia regionalna obszaru działania LGD „ZIEMIA

PRZEMYSKA” od wieków odznaczała się nie tylko prostym zestawieniem produktów, ale także niedużym stopniem ich przetworzenia. Króluje w niej potrawy proste, ale pełne smaku.

W potrawach regionalnych wykorzystywano przede wszystkim lokalne surowce, tym samym przyczyniając się do rozwoju rolnictwa, a z upływem lat – atrakcyjności turystycznej regionu. Potrawy regionalne naszego obszaru dzięki temu, że były przekazywane z pokolenia na pokolenie – obecnie są doskonałym ambasadorem gmin czy miejscowości, bowiem ukazują najcenniejsze smaki mijających dekad. Z upływem czasu jednak regionalne potrawy zostały wzbogacone o nowe składniki i przyprawy, które nadały im nowy wymiar.

Mając na uwadze fakt, że dziedzictwo kulinarne odgrywa dziś niezwykle ważną rolę w promocji każdego regionu, powstała publikacja Lokalne Dziedzictwo Kulinarne LGD „ZIEMIA PRZEMYSKA”. Stanowi ona zbiór najciekawszych, starannie dobranych tradycyjnych potraw wywodzących się z przepisów Kół Gospodyń Wiejskich oraz mieszkańców z obszaru ośmiu gmin objętych LSR, tj. Bircza, Fredropol, Krasiczyn, Medyka, Orły, Przemyśl, Stubno, Żurawica. Opracowanie zawiera przepisy i receptury, które są wykorzystywane przez mieszkańców obszaru LGD, ceniących sobie dobrą, tradycyjną kuchnię, jak również tych wciąż poszukujących smacznych i oryginalnych kulinarnych rozwiązań.

Stowarzyszenia Lokalna Grupa Działania „EUROGALICJA”

Stowarzyszenie LGD „EUROGALICJA” jest partnerstwem trójsektorowym, tworzonym przez przedstawicieli sektora publicznego, gospodarczego i społecznego. Członkami stowarzyszenia o zasięgu terytorialnym sześciu gmin są wszystkie gminy, których obszar objęty jest LSR, a jednocześnie żadna z nich nie jest członkiem innej LGD, ubiegającej się o wybór LSR albo której LSR została już wybrana.

Obszar objęty Lokalną Strategią Rozwoju obejmuje teren sześciu gmin: dwóch miejsko-wiejskich – Głogów Małopolski i Sokołów Małopolski oraz czterech wiejskich – Czarna, Kamień, Krasne oraz Trzebownisko.

Historia partnerstwa „EUROGALICJA” sięga lipca 2007 r. Podczas spotkania, którego inicjatorami była Gmina Trzebownisko oraz Stowarzyszenie na Rzecz Pomocy Rodzinie „AGAPE”, a w którym udział wzięły również Gmina Głogów Małopolski, Sokołów Małopolski i Czarna, zawiązała się Grupa Inicjatywna na rzecz programu LEADER. Wykorzystując dotychczasowe doświadczenia we wspólnym rozwiązywaniu problemów oraz posługując się najlepszymi wzorcami partnerstwa z Polski i Europy przystąpiono do budowy Lokalnej Grupy Działania. Sukcesywnie, do dnia Zebrania

Założycielskiego (22 listopada 2007 r.) zorganizowano kolejne spotkania Grupy Inicjatywnej: 27 sierpnia 2007 r., na którym to skonkretyzowano Grupę Inicjatywną oraz określono kierunki jej prac, 5 września 2007 r., na którym wybrano formę prawną funkcjonowania LGD (Stowarzyszenie specjalne), a także wybrano jej nazwę (EUROGALICJA) oraz utworzono kalendarz najbliższych działań związanych z utworzeniem LGD, a także 15 października. Jednocześnie na przełomie września i października prowadzone były działania informacyjne i promocyjne dotyczące powstawania nowego Stowarzyszenia. Działania te prowadzone były przez członków Grupy Inicjatywnej i zostały skierowane do wszystkich mieszkańców czterech Gmin. Ich głównym celem było zainteresowanie jak najliczniejszej grupy organizacji społecznych, podmiotów gospodarczych, instytucji publicznych oraz osób fizycznych członkostwem w Stowarzyszeniu. Po szerokiej kampanii informacyjnej, 16 października 2007 r., zorganizowano spotkanie informacyjno-promocyjne Grupy Inicjatywnej wraz ze wszystkimi zadeklarowanymi i chętnymi, potencjalnymi partnerami. Na spotkaniu dokonano prezentacji Grupy oraz jej dotychczasowych członków, ustalono harmonogram działań i zaprezentowano projekt statutu Stowarzyszenia, a także omówiono zasady działania programu LEADER 2007–2013. Podczas tego spotkania do grona partnerów dołączyła Gmina Krasne. Przełom października i listopada to okres podejmowania stosownych uchwał o przystąpieniu do Stowarzyszenia przez Gminy (od tego momentu już przez 6 Gmin: Trzebownik, Czarna, Sokołów Młp., Głogów Młp., Krasne i Kamień), organizacje pozarządowe i gospodarcze z jednej strony oraz działań promocyjnych i zbierania deklaracji potencjalnych członków z drugiej. Był to również okres intensywnych przygotowań organizacyjnych i prawnych do Zebrania Założycielskiego. W dniu 22 listopada 2007 roku licznie zgromadzeni członkowie (84 osoby) podjęli decyzję o zrzeszeniu się sześciu Gmin. W zebraniu założycielskim udział wzięli przedstawiciele sektora gospodarczego, społecznego, rolnicy, młodzież oraz najwyżsi przedstawiciele władz gminnych. Wspólnie określono kierunki działania zawiązanego Stowarzyszenia oraz wybrano jego władze. Za główny cel powstania Stowarzyszenia uznano zintegrowane i synergiczne działanie partnerów z trzech sektorów na rzecz wsparcia obszarów wiejskich objętych LGD w sferze społecznej, gospodarczej i środowiskowej. W celu pozyskania środków na długoterminową działalność wielosektorowego partnerstwa członkowie Stowarzyszenia opracowali projekt Lokalnej Strategii Rozwoju na lata 2009–2015, który został przyjęty do realizacji uchwałą nr 20/2009 Walnego Zebrania Członków z dnia 5 stycznia 2009 r. Na realizację LSR pozyskano środki w wysokości 12 022 456,00 zł, na podstawie umowy zawartej z Województwem Podkarpackim w dniu 21 maja 2009 r. Obranymi przez Stowarzyszenie w LSR kierunkami działania,

zdefiniowanymi na podstawie analizy uwarunkowań obszaru LGD oraz w toku konsultacji społecznych, były:

- poprawa jakości życia mieszkańców obszaru LGD „EUROGALICJA”;
- zachowanie dziedzictwa kulturowego i przyrodniczego obszaru LSR.

Dzięki realizacji Lokalnej Strategii Rozwoju na lata 2009–2015, w tym w szczególności w ramach działania 431 Funkcjonowanie lokalnej grupy działania, nabywanie umiejętności i aktywizacja, kadra Stowarzyszenia zdobyła wiedzę i doświadczenie niezbędne do efektywnej pracy oraz sprawnego zarządzania LGD, przede wszystkim w kontekście jej głównego zadania jakim jest wdrażanie LSR. Członkowie zespołu biorącego udział we wdrażaniu LSR uczestniczyli w cyklu szkoleń mających na celu sukcesywne podnoszenie ich wiedzy z zakresu wdrażania LSR, jak i wspierania beneficjentów operacji, dzięki któremu podnieśli swoje kompetencje. Zbudowany w tym czasie potencjał osobowy będzie wykorzystywany w kolejnych latach funkcjonowania stowarzyszenia i wdrażania LSR na lata 2016–2023. Kontynuacją dotychczasowych działań LGD „EUROGALICJA” na rzecz rozwoju obszarów wiejskich będzie realizacja LSR na lata 2016–2023. W celu zapewnienia możliwości jej wdrażania członkowie Stowarzyszenia przeprowadzili kilka działań strategicznych, w tym przede wszystkim pozyskali środki w ramach tzw. wsparcia przygotowawczego (umowa o przyznanie pomocy nr 00013-6934-UM0900008/15 w ramach poddziałania „Wsparcie przygotowawcze”), gwarantującego ciągłość funkcjonowania LGD (utrzymanie zatrudnienia, zapewnienie społeczności lokalnej dostępu do biura Stowarzyszenia, prowadzenie strony internetowej itp.), a przede wszystkim opracowanie LSR na lata 2016–2023 w ścisłej współpracy ze społecznością lokalną i z uwzględnieniem jej potrzeb.

Przykłady dobrych praktyk

Na leśnym szlaku EUROGALICJI - szlak został stworzony dzięki Stowarzyszeniu Lokalna Grupa Działania „Eurogalicja” i dofinansowany ze środków Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego, Programu Współpracy Transgranicznej Rzeczpospolita Polska – Republika Słowacka 2007–2013. Przebiega on wzdłuż istniejących dróg i duktów leśnych, a przeznaczony jest, ze względu na utwardzoną nawierzchnię, głównie do uprawiania turystyki rowerowej. Jest idealny do spotkań plenerowych czy pikników rodzinnych, jak ten, który odbył się podczas imprezy inauguracyjnej otwarcie szlaku, w październiku 2013 r. Wtedy bawiły się z nami osoby zaproszone z Polski i Słowacji, na których nowo powstały szlak zrobił duże wrażenie.

Trasa Leśnego szlaku Eurogalicji liczy ok. 50 km i przebiega przez trzy gminy: Głogów Małopolski, Sokołów Małopolski i Kamień. Leśne odcinki trasy znajdują się na

terenach Nadleśnictwa Głogów Małopolski i Nadleśnictwa Kolbuszowa. Na szlaku jest pięć punktów postojowych, a także liczne atrakcje turystyczne i edukacyjne. Punkty postojowe zostały zaplanowane w takich miejscach, aby uczestnicy wypraw rowerowych, którzy nie przywykli do pokonywania długich dystansów, mogli zrobić postój już po przejechaniu kilku kilometrów. W miejscach tych znajdują się wiaty, ławostoly, stojaki na rowery i grille, z których można korzystać cały rok. Na całej długości trasy można też poznać historię miejsc, przez które się przejeżdża. Przy ważniejszych punktach znajdują się tablice z informacją - mi o danym miejscu i wydarzeniach z nim związanych.

Księga tradycji i smaków Eurogalicji - Projekt pn. „Tradycja i Smaki Eurogalicji” realizowany w ramach Funduszu Promocji Produktu Regionalnego/Tradycyjnego/Ekologicznego – NGO, JST, jest współfinansowany przez Szwajcarski Program Współpracy z nowymi krajami członkowskimi Unii Europejskiej.

Lokalna Grupa Działania „Eurogalicja” działa na terenie, który przyciąga spokojem, bogactwem natury i różnorodnością kulturową. Od wieków jako obszar typowo rolniczy wypracowywał specyficzną dla terenów wiejskich obrzędowość, twórczość, sposoby upiększania siedlisk, niepowtarzalność zarówno kultury materialnej jak i duchowej, czy religijność charakterystyczną dla obszarów dalekich od dużych skupisk ludzkich. Stąd do dzisiaj spotykamy tu bogactwo legend, przysłów, melodii, poezji, ornamentyki, architektury drewnianej, hafciarstwa, ludowej rzeźby, ceramiki. Nic dziwnego, że rozwinęły się do perfekcji umiejętności wytwarzania dóbr z najprostszych materiałów, które zdobywano niemalże za chatą. Wełna, glina, drewno, воск pszczeli, metal były źródłem tworzenia nie tylko przedmiotów pierwszej potrzeby, ale co ciekawe, z nich tworzone coś, co pogłębiało człowieka w innym, niematerialnym wymiarze. Z tego samego drewna wytwarzano nie tylko stoły i ławy, ale również piszczałki, flety, skrzypce, z gliny lepiono zarówno garnki, talerze jak i ozdoby, biżuterię, zabawki dla dzieci, postacie świętych czy Boga, do którego modlono się w przydrożnych kapliczkach; z wełny nie tylko koszule i kapoty, ale również delikatne nici na hałasy, żeby było piękniej i inaczej. Niniejsza książka to alfabetyczny zbiór tradycji, dla zaznaczenia, co nasze społeczności ocaliły do dzisiejszych czasów z kultury przodków; jest również zachętą, przyczynkiem do pogłębienia wiedzy, studiów nad tym wszystkim, co zdołaliśmy zaledwie zaznaczyć w skromnym wydawnictwie.

Dobre praktyki EUROGALICJI – wybrane działania

Odnowa i rozwój wsi - Beneficjent: Gmina Głogów Małopolski. Tytuł operacji: Budowa chodnika w miejscowości Budy Głogowskie, gmina Głogów Małopolski. Wartość całkowita projektu: 653 527,17 zł.

Poprawa jakości życia, zaspokajanie potrzeb społecznych mieszkańców oraz wzrost atrakcyjności turystycznej miejscowości Budy Głogowskie poprzez budowę chodnika. Dzięki realizacji tej operacji osiągnięte zostaną cele założone w LSR stowarzyszenia Eurogalicja tj.: Cel ogólny 1: „Poprawa jakości życia mieszkańców obszaru LGD Eurogalicja oraz cele szczegółowe: 1.1 Budowa i zagospodarowanie miejsc integracji społecznej i 1.2. Wzrost integracji społecznej poprzez wykonanie w przestrzeni publicznej chodnika, który umożliwi dotarcie do już istniejącej infrastruktury społecznej, znajdującej się w miejscowości Budy Głogowskie i tym samym spowoduje wzrost tej integracji. Osiągnięty także zostanie cel szczegółowy 1.3. Wzrost atrakcyjności rekreacyjnej i turystycznej - poprzez budowę infrastruktury turystycznej tj. chodnika, który zapewni swobodne i bezpieczne przemieszczanie się potencjalnych turystów po miejscowości Budy Głogowskie. Wybudowano 1725 m2 chodnika, poszerzono 675 m2 jezdni.

Małe projekty:

Beneficjent: Gmina Czarna. Tytuł operacji: Wydanie publikacji „Obrzędy weselne XIX-wiecznej Krzemienicy”. Wartość całkowita projektu: 17 500,00 zł.

W ramach realizacji projektu została wydana monografia dokumentująca unikatowe w skali kraju XIX-wieczne obrzędy weselne wsi Krzemienica. Pierwszym działaniem związanym z wydaniem monografii było przygotowanie we współpracy z etnografem, choreografem i muzykologiem materiałów oraz korekta tekstu, opracowanie materiałów archiwalnych i wykonanie aktualnych fotografii. W ramach projektu wydana została publikacja w nakładzie 500 egzemplarzy. Realizacja zadania rozpoczęła się w marcu i zakończyła się spotkaniem promocyjnym w październiku. Publikacja przekazana została do biblio - tek, muzeów kultury ludowej oraz jednostek, których zadaniem jest popularyzacja dziedzictwa kultury ludowej.

Beneficjent: Gminny Ośrodek Kultury w Czarnej. Tytuł operacji: Budowanie i promocja marki w oparciu o „Garncarski Szlak”. Wartość całkowita projektu: 37 554,58 zł.

W projekcie nie zakupiono środków trwałych. W ramach projektu zorganizowano konferencję rozszerzoną o jeden dzień warsztatowy, stworzono stronę internetową, wykonano projekt logo marki Medynia oraz wykonano gadżety promocyjne z wykorzystaniem logo, wydano foldery oraz zorganizowano dwie imprezy promocyjne: Jarmark Garncarski i promocję książki o tradycjach ośrodka garncarskiego „Sztuka z ziemi zrodzona”.

Beneficjent: Gminny Ośrodek Kultury w Trzebowniku. Tytuł operacji: „Aktywny babiniec” – cykl warsztatów edukacyjnych dla kobiet z obszaru Lokalnej Grupy Działania „EUROGALICJA”. Wartość całkowita projektu: 16 206,01 zł.

Projekt skierowany był do kobiet z obszaru Lokalnej Grupy Działania „EUROGALICJA”. Rekrutacja objęła uczestników ze wszystkich 6 gmin tego obszaru. Informacja o rekrutacji umieszczono na terenie wszystkich miejscowości obszaru działania LGD w formie plakatów. Projekt obejmował organizację warsztatów dla 30 kobiet powyżej 50 roku życia zamieszkujących na obszarze LGD EUROGALICJA. Zajęcia, których celem było zapoznanie z aktywnymi formami spędzania czasu oraz poszerzenie wiedzy z zakresu zdrowego stylu życia zakładał realizację następujących zajęć: aqua-aerobiku (15 godz. na grupę), nordic walking (15 godz. na grupę), gimnastyki (15 godz. na grupę). Dodatkowo zaplanowano cykl warsztatów edukacyjnych z następujących zagadnień problemowych: rehabilitacja (warsztaty z rehabilitantem) – 10 h, zdrowie kobiet po 50. roku życia (warsztaty z lekarzem) – 22 h, dieta a stan zdrowia (warsztaty z dietetyczką - jak się odżywiać, aby zdrowo żyć) – 22 h, warsztaty grupowe z wizażu (warsztaty z kosmetyczką, fryzjerką i stylistką- warsztaty te poprowadzą jednocześnie 3 osoby) – 12 h. Zaplanowane warsztaty zrealizowane w formie wolontariatu.

Lokalna Grupa Działania „Zielone Bieszczady”

Lokalna Grupa Działania „Zielone Bieszczady”, jest partnerstwem trójsektorowym, składającym się z przedstawicieli sektora publicznego, gospodarczego, społecznego i mieszkańców. LGD działa, jako Stowarzyszenie i jest dobrowolnym, samorządnym, trwałym zrzeszeniem osób fizycznych i osób prawnych, w tym jednostek samorządu terytorialnego, mającym na celu działanie na rzecz rozwoju obszarów wiejskich. Stowarzyszenie zostało zarejestrowane w Sądzie Rejestrowym 26 września 2008 r. W okresie do 30 czerwca 2015 r. LGD „Zielone Bieszczady” wdrażała Lokalną Strategię Rozwoju na lata 2007 – 2013 na podstawie umowy ramowej nr 6933-UM 0900022/09 z dnia 21 maja 2009 r.. Łączny zrealizowany budżet na realizację Lokalnej Strategii Rozwoju w ramach PROW 2007-2013 wyniósł 3 818 604,00 zł. Zgodnie z Lokalną Strategią Rozwoju na lata 2007-2013, LGD „Zielone Bieszczady” obejmowała obszar określony granicami administracyjnymi 4 gmin wiejskich i 1 gminy miejsko – wiejskiej wchodzących w skład powiatów: bieszczadzkiego (3 gminy) i leskiego (2 gminy). Dnia 11 czerwca 2015 na mocy uchwały nr VIII/47/2015 obszar LGD powiększył się o gminę Sanok, zaś dnia 16 czerwca 2015 zgodnie z uchwałą nr VI/32/15 o gminę Tyrawa Wołoska. Gminy, które powiększyły obszar LGD „Zielone Bieszczady” działały do 30.06.2015 r. w ramach LGD „Dolina Sanu”. Z racji zbyt małej liczby mieszkańców obszarów nie kwalifikowały się

jednak samodzielnie do ubiegania się o środki na realizację LSR na lata 2014-2020. Na etapie prac przygotowawczych związanych z opracowaniem niniejszej strategii przygotowano kompleksowy dokument pn. „Analiza potencjału przyrodniczego i kulturowego oraz opracowanie narzędzi promowania turystyki na obszarze Lokalnej Grupy Działania „Zielone Bieszczady””. Celem opracowania było umożliwienie lepszego wykorzystania zasobów przyrodniczych, kulturowych, infrastruktury turystycznej gmin zrzeszonych w LGD „Zielone Bieszczady”. Dokonana analiza pokazuje, jakim potencjałem dysponują poszczególne gminy i w jakim stopniu jest on wykorzystany oraz jakie są możliwości dalszego ich rozwoju przy udziale środków unijnych. Dokument ten jednoznacznie wskazuje, że wspólną cechą wszystkich zrzeszonych w LGD gmin są ich duże walory przyrodnicze, kulturowe stwarzające dobre podłoże do rozwoju różnych form turystyki, prezentowania tradycji i kultury regionu, aplikowania o środki unijne. Charakterystyczny też i wspólny dla wszystkich gmin jest wysoki poziom bezrobocia wynikający przede wszystkim z braku dużych zakładów pracy, dlatego w planowanych i podejmowanych w przyszłości działaniach bardzo ważne jest pobudzanie mieszkańców do przedsiębiorczości w różnych jej obszarach. Należy również zwrócić uwagę na fakt, że podejmowane działania w zakresie szeroko pojętej turystyki przez gminy mają charakter sezonowy o dłuższym lub krótszym okresie trwania. Wydłużenie sezonu poprzez alternatywne uzupełnianie się ofert przez współpracujące gminy może przynieść określone i wymierne korzyści. Obszar działania gmin LGD, to teren szeroko pojętych Bieszczadów. Teren o bardzo różnorodnej i bogatej kulturze, tradycji i historii. Fakt ten daje bardzo duże możliwości ukazywania z jednej strony odrębności kulturowej poszczególnych gmin, tworzenia charakterystycznych produktów lokalnych, ale również pokazywania wspólnych cech historii tych terenów, czego idealnym przykładem jest szlak architektury drewnianej na terenie województwa podkarpackiego.

Obszar LGD „Zielone Bieszczady” obejmuje teren siedmiu gmin położonych na terenie powiatów bieszczadzki, leski, sanocki (obszar południowo - wschodni województwa podkarpackiego): Gmina Ustrzyki Dolne, Gmina Czarna, Gmina Lutówka, Gmina Solina, Gmina Olszanica, Gmina Sanok, Gmina Tyrawa Wołoska.

Geograficznie obszar LGD (jako całość) to także teren wschodniego Przedgórze Karpackiego objęty Międzynarodowym Rezerwatem Biosfery Karpaty Wschodnie. Ze względu na unikalne cechy środowiska został on w części objęty ochroną w ramach Bieszczadzkiego Parku Narodowego.

Obszar LSR obejmuje tereny góryste o dużej wartości przyrodniczej, odznaczające się, na tle województwa jak i kraju, czystością środowiska oraz dużym

zalesieniem terenu. Główne atrakcje turystyczne regionu to masywy górskie, walory krajobrazowe, jeziora Solińskie i Myczkowieckie o pierwszej klasie czystości wód wraz z infrastrukturą rekreacyjno-wypoczynkową oraz przede wszystkim specyficzny bieszczadzki klimat. Przyciągająca jest także bogata kuchnia regionalna. Osobliwość tego obszaru wynika również z niesamowitej mieszanki kulturowej i narodowościowej. Bieszczady dzięki kolejnym migracjom ludności stały się bowiem symbolem tolerancji kulturowej, znanym wszystkim Polakom. Charakterystycznymi dla terenu stały się dwie grupy etnograficzne – Bojków i Łemków, które łączyło wyznanie greckokatolickie, różniły natomiast sposoby ubierania się, budowania domów i cerkwi oraz język. LGD stara się aby Bieszczady postrzegane były jako miejsce turystyki aktywnej i ambitnej z wykorzystaniem walorów kulturowych i naturalnych regionu, jednakże w zgodzie z naturą, w którym zrównoważony rozwój społeczny i gospodarczy oparty jest na czystym środowisku przyrodniczym, dziedzictwie historyczno-kulturowym oraz partnerskiej współpracy samorządów, przedsiębiorstw i organizacji społecznych, która umożliwi obecnym i przyszłym mieszkańcom Bieszczadów warunki do trwałego polepszania jakości życia, a odwiedzającym je turystom warunki do atrakcyjnego wypoczynku i rekreacji.

PRZYKŁADY DOBRYCH PRAKTYK

Wybrane przykłady projektów dotyczą inwestycji w infrastrukturę turystyczną i rekreacyjną, zachowania dziedzictwa historycznego i kulturowego, działań informacyjnych i promocyjnych oraz aktywizujących społeczność lokalną, w tym imprezy o charakterze sportowym.

Tytuł projektu: „WATRA” – śpiewne promowanie Bieszczadów dzięki inwestycji w sprzęt muzyczny (Ustrzyki Dolne).

Termin realizacji: 2013 r.

Przewidziane działania w projekcie miały na celu przede wszystkim aktywne promowanie na obszarze działania LSR kultury i historii Bieszczadów, przekazywane w nieco - dzienny „śpiewany” sposób. Realizacja projektu przyczyniła się do stworzenia warunków dla rozwoju pasji, talentów i aktywnych postaw. Tego typu działania wpływają na poprawę jakości życia na obszarach wiejskich m.in. poprzez rozwój tożsamości społeczności wiejskiej. Projekt miał również wpływ na wzrost atrakcyjności turystycznej obszaru działania Lokalnej Grupy Działania „Zielone Bieszczady”, z uwagi na liczne występy kapeli „Watra” na imprezach promujących Gminę, m.in. Karpacki Jarmark Turystyczny, Święto Chleba (Dźwiniacz Dolny), Bieszczadzkie Targi Turystyczne.

Tytuł projektu: Żukowem do krainy Lipeckiej – utworzenie ścieżki na terenie Gminy Czarna.

Termin realizacji: 2011 r.

Celem projektu było wzmocnienie rozwoju społeczno-gospodarczego, poprawa atrakcyjności turystycznej Gmin Czarna oraz Ustrzyki Dolne poprzez stworzenie nowego wspólnego produktu turystycznego, opartego na zrównoważonym wykorzystaniu istniejących walorów przyrodniczych, geograficznych, kulturowych oraz historycznych. Operacja polegała na utworzeniu ścieżki przyrodniczo-historycznej „Żukowem do Krainy Lipeckiej”, wykorzystując do tego obiekty historyczno-kulturowe, geograficzne oraz cenne przyrodniczo obszary, które stanowią dorobek materialny i duchowy poprzednich pokoleń. Walory turystyczne tworzą atrakcję geograficzną, m.in. występujący dział wodny zlewisk Morza Czarnego i Morza Bałtyckiego. Ścieżka przebiega również przez potok Mszaniec, który wpada do zlewiska Morza Czarnego. Roślinność wschodnio-karpacka przedstawia atrakcję przyrodniczą, natomiast atrakcję historyczno-kulturową tworzą cerkwie w miejscowościach: Żłobek, Czarna, Bystre, Michniowiec; istniejący zespół kamieniarki ludowej: cmentarz w Bystrem, przydrożne kapliczki i krzyże w Bystrem, Michniowcu, stara dzwonnica przycerkiewna i miejsce po cerkwi, cmentarz 9 9 10 10 w Lipiu oraz chaty bojkowskie w Michniowcu. Na obszarze operacji istnieją również unikalne stanowiska przyrodnicze oraz idealne punkty widokowe, które prezentują niepowtarzalny krajobraz karpacki. Długość wytyczonej w ramach operacji ścieżki na terenie Gminy Czarna wynosi 25,5 km i stanowi integralną część zaprojektowanej ścieżki przyrodniczo historycznej na terenie Gminy Ustrzyki Dolne, której długość odcinka wynosi 9 km. Wymienione ścieżki pełnią również funkcję dydaktycznego szlaku przyrodniczego i historycznego. W tym celu na placówkach wypoczynkowo-widokowych ustawione zostały tablice z informacją o cennych elementach przyrodniczych i historycznych, znajdujących się w sąsiedztwie.

Tytuł projektu: Remont i konserwacja ścieżki ekomuzeum Trzy Kultury w Lutowiskach

Termin realizacji: 2012 r.

Ścieżka przyrodniczo-historyczna ekomuzeum Trzy Kultury powstała w roku 2005 z inicjatywy mieszkańców Lutowisk, przy wsparciu lokalnych przedsiębiorców i instytucji publicznych. Ścieżka przebiega przez wieś Lutowiska i wokół niej (łącznie 13 km), a na jej trasie zlokalizowane są wszystkie historyczne, kulturowe i przyrodnicze atrakcje Lutowisk. Na skutek upływu czasu oraz zniszczeń dokonanych przez wandalów, oznaczenia trasy oraz część infrastruktury towarzyszącej (tablice,

ławki, dyłowanki) zostały zniszczone. Projekt zakładał konserwację istniejącej infrastruktury oraz odtworzenie elementów zniszczonych tak, by mieszkańcy i turyści odwiedzający miejscowość mogli ją bezpiecznie przemierzać, a wieś zyskała na swej atrakcyjności.

Tytuł projektu: Zakup drezyn rowerowych (gm. Olszanica)

Termin realizacji: 2014 r.

Celem projektu było rozszerzenie oferty firmy o nowe usługi, które umożliwią dalszą dywersyfikację źródeł przy - chodów firmy. Dodatkowym celem projektu było także wzbogacenie oferty turystycznej wnioskodawcy, a w konsekwencji całego regionu, który boryka się z problemem atrakcyjnych ofert spędzania czasu wolnego proponowanych turystom. Cele szczegółowe to:

- Zakup drezyn niezbędnych do uruchomienia wycieczek drezynami rowerowymi na trasach Uherce – Zagórz oraz Uherce – Krościenko.
- Zaoferowanie na rynku bieszczadzkich usług turystycznych innowacyjnej formy zwiedzania regionu – wycieczek drezynami rowerowymi.
- Wzmocnienie oferty turystycznej regionu i podniesienie standardów jakości turystyki przyjaznej środowisku.

Projekt zakładał zakup drezyn rowerowych i uruchomienie przejazdów lokalną linią kolejową nr 108. Był odpowiedzią na zidentyfikowane problemy dotyczące całość branży turystycznej regionu – mianowicie niedostatek ofert do - tyczących oryginalnych i interesujących form spędzania czasu. Jak wspomniano, turyści oczekiwali zapewnienia dodatkowych atrakcji, nietuzinkowych przeżyć, przynoszących zarazem wiedzę o regionie. Dlatego też celem niniejszego projektu było rozszerzenie oferty firmy de Bies, a zarazem oferty turystycznej regionu o nową, w pełni proekologiczną formę zwiedzania terenu – podróżowanie drezynami rowerowymi. Drezy, jak powszechnie wiadomo, to lekkie pojazdy szynowe. Najstarsze drezy miały napęd ręczny, ich niewielki ciężar umożliwiał zdjęcie z toru w do - wolnym miejscu czy ewentualnie zmianę kierunku jazdy. Potem pojawiły się duże drezy o napędzie spalinowym. Najczęściej dreza składa się z kabiny, umożliwiającej jazdę kilku osób, i skrzyni ładunkowej, są też konstrukcje przypominające mikrobusy. Najmniejsze drezy to rowery posiadające lekkie koła metalowe z dwustronnym obrzeżem zapobiegającym spadaniu z szyny oraz dodatkowe kółko opierające się o drugą szynę. Mogą być one nieco bardziej rozbudowane, posiadać dwie pary kół i dodatkową przestrzeń dla pasażerów – rodzajów drezyn rowerowych pojawia się coraz więcej na rynku. I takie pojazdy stają

się coraz bardziej popularnym elementem oferty turystycznej poszczególnych regionów.

W Europie szczególną popularnością dreżyny rowerowe cieszą się we Francji, w Niemczech oraz w Hiszpanii. W Polsce inicjatywy te mają wciąż charakter egzotycznej ciekawostki. W ten nurt włączyły się Bieszczady, stając się prekursorami wykorzystania dreżyn rowerowych na nieco szerszą skalę, jako szczególnie proekologiczne - go i przyjaznego środowisku pomysłu na turystykę. Zarazem jest to pomysł przynajmniej częściowo osłabiający społeczne skutki likwidacji połączeń kolejowych z tej racji, że docelowo będzie generował nowe miejsca pracy.

Inicjatywa wnioskodawcy, stanowiąca istotę niniejszego wniosku, to uruchomienie oferty wycieczek dreżynami rowerowymi w oparciu o odcinek lokalnej linii kolejowej 108 Zagórz – Krościenko. Linię nr 108 – Stróże – Krościenko zbudowano w XIX wieku z polecenia władz Cesarstwa Austriackiego. Łączyła ona Pierwszą Węgiersko-Galicyską Kolej Żelazną z Linią Kolejową nr 96 „krynicką”. W lutym 2013 r. PKP PLK zapowiedziały definitywne wyłączenie z eksploatacji od grudnia tegoż roku, co istotnie nastąpiło 15 grudnia 2013 r. w odniesieniu do Nowy Zagórz – Krościenko. Wnioskodawca, jako inicjator przedsięwzięcia, prowadzi obsługę turystów w zakresie wycieczek dreżynami kolejowymi. Firma de Bies, przygotowując się do podjęcia tego odpowiedzialnego zadania, opracowała koncepcję stworzenia centralnej bazy dreżyn rowerowych w Uhercach Mineralnych, w bezpośrednim sąsiedztwie Centrum Ursa Maior, które jest aktualnie główną atrakcją turystyczną położoną bezpośrednio przy linii kolejowej nr 108 pomiędzy Nowym Zagorzem a Krościenkiem. Ponadto Uherce są doskonałą bazą do wycieczek dreżynami zarówno w kierunku Zagorza, jak i w kierunku Krościenka.

Pokonywanie całej trasy liczącej ponad 40 km tam i z powrotem, przez niewprawnych (w ogromnej większości) do pokonywania takich dystansów rowerzystów nie jest bowiem dobrym pomysłem. Ponadto organizowanie wycieczek w obie strony daje możliwość obsłużenia istotnie większej liczby turystów.

Lokalna Grupa Działania Stowarzyszenie „Partnerstwo dla Ziemi Niżańskiej”

Tworzenie lokalnych grup działania, to ruch społeczny, który zainicjował wiele zmian w lokalnych środowiskach, poczynszyszy od aktywnego udziału w sprawach publicznych poprzez tworzenie międzysektorowych koalicji, a skończywszy na realizacji ważnych społecznie inicjatyw. Wdrażany przez LGD program LEADER będący

nie tylko podejściem oddolnym, przekrojowym i partnerskim, dobrze wywiązał się z powierzonego mu zadania, doprowadzając do realnej aktywizacji mieszkańców i wzmocnienia kapitału społecznego na wsi.

Historia - powiat niżański jako obszar LGD

Lokalna Grupa Działania Stowarzyszenie „Partnerstwo dla Ziemi Niżańskiej” funkcjonuje od 15 maja 2006 roku. W działalność Stowarzyszenia od początku zaangażowani byli zarówno liderzy organizacji społecznych działających na terenie naszego powiatu, jak również przedstawiciele jednostek samorządu terytorialnego, gminnych ośrodków kultury oraz lokalni przedsiębiorcy. Obszar objęty Lokalną Strategią Rozwoju mieści się w granicach administracyjnych Powiatu Niżańskiego, w skład którego wchodzi siedem gmin powiatu, tj.: Harasiuki, Jarocin, Jeżowe i Krzeszów, Nisko, Rudnik nad Sanem i Ulanów.

Pierwszym dużym działaniem, w którym uczestniczyło Stowarzyszenie był II Schemat Programu Leader + W ramach projektu „Aktywność mieszkańców szansą rozwoju powiatu niżańskiego” przeprowadzono wiele działań szkoleniowych, promocyjnych i aktywizujących. Dzięki otrzymanym środkom finansowym była możliwość realizacji imprez sportowych, kulturalnych oraz promujących produkty naszego regionu. Uczestnictwo w Leader + umożliwiło opracowanie dokumentacji technicznej na ścieżki rowerowe, zbiorniki wodne i strategię ochrony dóbr kultury, pomników przyrody oraz lokalnych zabytków.

Leader w Programie Rozwoju Obszarów Wiejskich

W perspektywie finansowej 2007 - 2013 Lokalna Grupa Działania Stowarzyszenie „Partnerstwo dla Ziemi Niżańskiej” przystąpiła do programu Leader w ramach Programu Rozwoju Obszarów Wiejskich. LGD realizowała projekty ukierunkowane na wykorzystanie unikalnych walorów przyrodniczo - turystycznych oraz historyczno - kulturowych naszego regionu; popularyzację i rozwój produkcji wyrobów regionalnych; promocję rękodzieła artystycznego; podejmowanie działań na rzecz rozwoju obszarów wiejskich jak również wsparcie merytoryczne i finansowe dla organizacji oraz instytucji działających na terenie naszego powiatu.

W 2012 roku LGD zrealizowała projekt partnerski, efektem którego było: wytyczenie i oznaczenie 120 km trasy rowerowej wraz z wybudowaniem małej infrastruktury turystycznej; opracowanie i publikacja: turystycznych map regionu, przewodników rowerowych i kajakowych oraz gier terenowych (questów); opracowanie strony ekomuzeum.com; zakup stojaków wystawienniczych oraz organizacja imprez promocyjnych.

Działania LGD w ramach programu LEADER obejmowały:

- Wdrażanie LSR – **7 833 828,00 zł**
- Wdrażanie Projektów Współpracy – **202 599,00 zł**
- Funkcjonowanie LGD oraz nabywanie umiejętności i aktywizacja - **1 958 456,00 zł**

W ramach wdrażania LSR obszar LGD uzyskał następujące formy pomocy:

- „Małe projekty” – **1 880 469,25 zł**
- Odnowa i rozwój wsi” – **5 856 743,75 zł**
- „Różnicowanie w kierunku działalności nierolniczej” - **96 615,00 zł**

W ramach prowadzonych naborów w latach 2009 – 2014 do Lokalnej Grupy Działania Stowarzyszenie „Partnerstwo dla Ziemi Niżańskiej” dla wszystkich działań wpłynęło **196** projektów na kwotę **12 860 318,81 zł**, a wybrano do realizacji **158** projektów na kwotę **10 855 894,60 zł**.

Nazwa działania	Liczba złożonych projektów	Liczba wybranych projektów	Liczba zrealizowanych projektów
Małe projekty	140	110	88
Odnowa i rozwój wsi	37	37	34
Różnicowanie w kierunku działalności nierolniczej	5	4	2
Tworzenie i rozwój mikroprzedsiębiorstw	14	7	0

Nowa perspektywa

Program LEADER dla naszego obszaru stał się doskonałym narzędziem, które pobudziło aktywność społeczną i zdeterminowało chęć zmiany otoczenia, w którym pracujemy i mieszkamy. W nowej perspektywie finansowej 2014 – 2020 środki finansowe w zdecydowanej mierze przeznaczone są na wsparcie przedsiębiorczości i organizacji pozarządowych. W blisko 10 milionowym budżecie LSR jedynie 11% środków przeznaczonych jest dla sektora publicznego: 700 tys. zł na wsparcie

infrastruktury rekreacyjnej samorządów oraz 350 tys. na wsparcie działalności instytucji kultury.

W obecnej perspektywie do czerwca 2019 r. LGD przeprowadziła 21 naborów wniosków i przyjęła 141 wniosków na kwotę 5 870 000,00 zł., w tym : 3 350 000,00 na podejmowanie działalności gospodarczej, 2 030 000,00 zł na działania związane z lokalną kulturą, promocją obszarów i wsparciem działań świetlicowych, 490 000,00 zł to kwota przeznaczona na granty z zakresu edukacji i wzmocnienia trzeciego sektora.

Kolejnym aspektem, który nas wyróżnia w skali kraju jest fakt, iż w Radzie i Zarządzie LGD nie zasiadają burmistrzowie i wójtowie gmin naszego obszaru. Samorząd nie posiada dominującej roli, jest partnerem dla organizacji pozarządowych i przedsiębiorców. Sektor publiczny tworzą przedstawiciele rad gminnych i pracownicy samorządowi.

Działania LGD

Lokalna Grupa Działania Stowarzyszenie „Partnerstwo dla Ziemi Niżańskiej” to nie tylko program LEADER, to szereg działań, inicjatyw i partnerstw sektorowych i międzysektorowych. Ważnym dla rozwoju lokalnego i dla nas jako organizacji jest projekt „Podkarpackie Inicjatywy Lokalne”. Realizowany jest on nieprzerwanie od 2014 roku w partnerstwie z organizacjami pozarządowymi z naszego województwa. W ramach realizacji projektu w latach 2014- 2016 zostało dofinansowanych i zrealizowanych 338 inicjatyw lokalnych łączna pula na mikrodotacje w tamtym okresie wynosiła: 1 522 637,14 zł. W 2017 roku na terenie województwa dofinansowano 103 inicjatywy społeczne z budżetem 450 000,00 zł, a w latach 2018 – 2019 wybrano do dofinansowania 162 inicjatywy na kwotę 702 906,00 zł. łącznie dofinansowano na terenie województwa podkarpackiego 603 projekty (inicjatywy), które były realizowane przez młode organizacje i grupy nieformalne. Wysokość dofinansowania jednego projektu wynosiła od 2 do 5 tys. zł. Projekt „Podkarpackie Inicjatywy Lokalne” ma za zadanie umożliwienie mieszkańcom podejmowania inicjatyw, które mogą spowodować zmianę procesów w otoczeniu lokalnym, tworzenie klimatu do integracji czy też motywowanie do wspólnego działania na rzecz dobra wspólnego - projekt finansowany jest ze środków Funduszu Inicjatyw Obywatelskich.

Stypendia dla zdolnej młodzieży to kolejne płaszczyzna działalności LGD. We współpracy z Fundacją Edukacyjną Przedsiębiorczości od 2012 roku na terenie naszego obszaru udało się ufundować 34 stypendia. Na ten cel przeznaczono 170 000

zł, a środki te umożliwiły zdolnej młodzieży z obszarów wiejskich rozpoczęcie nauki w wyższych uczelniach.

Wsparcie merytoryczne i szkolenia zawodowe dla Ochotniczych Straży Pożarnych to kolejny obszar naszej działalności. LGD organizuje kursy dla członków OSP w celu podniesienia wartości bojowych ratowników z jednostek OSP. Od 2010 roku zorganizowano dziesiątki kursów z zakresu: kwalifikowanej pierwszej pomocy, stermotorzysty, drwala, kierowanie ruchem drogowych, kursy na prawo jazdy kat. C. Środki na ten cel LGD pozyskiwało z Ministerstwa Pracy, Rodziny i Polityki Społecznej.

Wymiana kulturalna i edukacja dzieci i młodzieży była realizowana ze środków Ministerstwa Edukacji Narodowej w ramach programu „Polsko – ukraińska współpraca młodzieży”. Projekt umożliwił kontakt rówieśników z obu państw, wzajemne poznanie własnego języka i kultury. Wspólne warsztaty, tworzenie strategii działania, udział w wykładach i zajęciach rekreacyjnych przybliżył partnerskie regiony Ukrainy i Polski.

Działania LGD są bardzo zróżnicowane jak potrzeby lokalnej społeczności. Dlatego wykorzystujemy swój potencjał do pracy na rzecz lokalnych społeczności. Dzięki naszemu wsparciu powstało kilkanaście organizacji pozarządowych. Opracowaliśmy założenia funduszu pożyczkowego dla stowarzyszeń, z których lokalne samorządy chętnie korzystają. Włączamy się w akcje ekologiczne, np. sprzątanie Sanu jako kolejny element akcji sprzątania Wisły w ramach projektu „Napędzani Wisłą”. Bardzo mocno jesteśmy zaangażowani w promocję produktów lokalnych i tradycyjnych, efektem czego jest 18 zarejestrowanych produktów tradycyjnych na liście ministerialnej. Nie obca jest nam również działalność odpłatna, która pozwala zdobywać środki na realizowane projektu. W ramach tej działalności organizujemy szkolenia i działania promocyjne.



fot. Stowarzyszenie Młodzieżowe Centrum Współpracy z Tyczyna



fot. Lokalna Grupa Działania Stowarzyszenie „Partnerstwo dla Ziemi Nizańskiej”



fot. Lokalna Grupa Działania „Ziemia Przemyska”